

De Vriendenkring is het verenigingsorgaan van de *Vrienden van Schokland*, ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Lelystad onder nr. 40059053.

BESTUUR VRIENDEN VAN SCHOKLAND

Voorzitter

H. Scholtmeijer; tel. 0527 620490

Secretaris

C. Hendrix-Mocking; tel. 0527 652771
Oud Emmeloorderweg 18, 8308 PK Nagele
E-mail: fam.hendrix@hetnet.nl

Penningmeester

D.E. Roemers; tel. 06 104 148 86

Ledenadministratie

T.V. Hersevoort; tel. 0527 613 740
Orionstraat 15, 8303 AT Emmeloord
E-mail: t.v.hersevoort@wanadoo.nl

Overige leden

C.J. Bolle; B.J. Grotenhuis; J.H. Hollestelle;

Adviseur

H. Kloosterman; Museum Schokland,
tel. 0527 251396

REDACTIE DE VRIENDENKRING

Redactie-adres

J.H. Hollestelle; tel. 038 3329944
Scheerling 199; 8265 GG Kampen
E-mail: redactie@VvS-Schokland.nl

Overige leden

G.W. Bulk; H. Scholtmeijer; H.A. Veenink;

CONTACTPERSONEN

R. Rijs, *Stichting het Flevolandschap*
V. van Steenbergen, *RACM Lelystad*
contactadres: *Nieuw Land Erfgoedcentrum*

CULTUURHISTORISCHE INFORMATIE

www.VvS-Schokland.nl
www.schokland.nl
www.nieuwlanderfgoedcentrum.nl
www.flevolandbovenwater.nl
www.racm.nl
www.flevolandschap.nl

CONTRIBUTIE

Volwassenen € 15,-; huisgenootleden € 5,-;
jeugdleden € 3,75.
ING-Bank 11 79970 of Rabobank 34 65 56 813
t.n.v. Penningmeester VvS te Emmeloord.
Beëindiging lidmaatschap schriftelijk vóór
1 september van het lopende jaar.

In dit nummer:

► Vereniging

<i>Beste Vrienden</i>	2
<i>Redactie</i>	
Van de Voorzitter	3
<i>Harrie Scholtmeijer</i>	
Lezingen seizoen 2010-2011	6
<i>Kees Bolle</i>	
Het jaarlijkse reisje	7
<i>Kees Bolle</i>	
Uitnodiging algemene ledenvergadering/ Jaarvergadering <i>Vrienden van Schokland</i>	8
<i>Corry Hendrix</i>	
Jaarverslag over 2010	9
<i>Corry Hendrix</i>	
Financieel Jaarverslag over 2010	13
<i>David Roemers</i>	
In Memoriam: Joke Suidgeest-Pijlman	15
<i>Pim Reinders</i>	

► Artikelen

Met M.J. Brusse naar Kraggenburg (1918)	17
<i>Deel II uit III</i>	
<i>Aaldert Pol en Gerrit van Hezel</i>	
Over de historie van de gezondheidszorg II	
Begraven opgravingen	26
<i>Wim Lanphen</i>	
De vonk voor de oprichting van de vereniging <i>Vrienden van Schokland</i>	31
<i>Hans Hollestelle</i>	

ISSN 1383-0961

Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen of vermenigvuldigd zonder voorafgaande toestemming van de redactie.

De redactie heeft ernaar gestreefd de auteursrechten voor de illustraties en foto's te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de redactie wenden.

Artikelen voor het zomernummer dienen uiterlijk op 1 mei 2011 bij de redactie binnen te zijn.

VERENIGINGSNIEUWS

Beste Vrienden

Voor u ligt de voorjaarseditie van *De Vriendenkring*. We zetten de ingeslagen weg van de vorige editie voort: deel II van het NRC-verslag uit 1918 van het bezoek dat correspondent M.J. Brusse bracht aan (Oud) Kraggenburg.

Ook in deze editie het tweede deel over de ontwikkeling van de gezondheidszorg in Flevoland. Ditmaal behandelt Wim Lanphen de opgravingen op de Zuidpunt van Schokland. In het verlengde van zijn verhaal komen ook de Urker schedels aan bod.

In deze *Vriendenkring* is een in memoriam opgenomen voor Joke Suidgeest-Pijlman die op 28 november 2010 na een korte ziekteperiode overleed. Joke heeft vanaf 1994 deel uitgemaakt van de redactie van *De Vriendenkring*. Ze was jarenlang onze toegewijde eindredactrice. Ze had nog maar kort haar eindredactie van *De Vriendenkring* overgedragen toen bij haar een ongeneeslijke ziekte werd geconstateerd. Na een onwaarschijnlijk korte tijd van vijf maanden is ze overleden.

Traditioneel staat in de eerste editie van elk nieuw jaar ons jaarverslag over het afgelopen verenigingsjaar afgedrukt. Tevens is in deze editie het financieel overzicht opgenomen.

Alle leden worden opgeroepen om naar de jaarvergadering te komen voor de uitreiking van het jubileumboek van de vereniging Vrienden van Schokland. De vereniging bestaat dit jaar 50 jaar. Het jubileumboek is voor alle leden gratis. De avond wordt afgesloten met een voordracht van Jannie Bakker-Rietman in haar Genemuidense dialect.

Veel leesplezier

Hans Hollestelle

Van de voorzitter

Harrie Scholtmeijer

In het eerste nummer van De Vriendenkring, als we halverwege het seizoen zitten, zijn er altijd wel wat zaken van de bestuurstafel te melden en, dat is dit jaar zeker het geval, omdat we in 2011 ons vijftigjarig jubileum vieren.

Maar voordat ik daar nader op inga, moet ik een trieste mededeling doen. Onze oud-redacteur Joke Suidgeest-Pijlman is vorig jaar, na een ziekbed van enkele maanden, overleden. Dat was vrij kort nadat ze afscheid had genomen van *De Vriendenkring*, en bestuur en vooral redactie zitten nog vol herinneringen aan haar. Onvoorstelbaar dat iemand die tot voor kort nog zo actief was, er nu opeens niet meer is. Op deze plaats willen we de nabestaanden sterkte toewensen, in het bijzonder haar man Kees, voor de *Vrienden* zeker ook geen onbekende. Elders in dit nummer zal Pim Reinders, die Joke jarenlang als redacteur meemaakte, een in memoriam aan haar wijden.

In de lokale pers heeft u misschien al gelezen over de canon voor de Noordoostpolder die in de maak is. De bedoeling daarvan is het stimuleren van de belangstelling voor de eigen omgeving en de geschiedenis ervan, en als oudste historische vereniging in de Noordoostpolder dragen we zulk een initiatief natuurlijk een warm hart toe. En dan mag je ook niet weggelopen voor je verantwoordelijkheden, dus toen de initiatiefnemers, gesteund door de gemeenteraad, ons verzochten toe te treden tot het bestuur van Stichting *Canon de Noordoostpolder*, ben ik als voorzitter van de *Vrienden van*

Schokland ook vice-voorzitter van die Stichting geworden. Er wordt in een goede sfeer voortvarend gewerkt, maar dat moet ook wel, want medio 2012, als de Noordoostpolder 70 jaar is en Noordoostpolder (let op het subtiële verschil in lidwoordgebruik) 50 jaar gemeente, zal de canon gepresenteerd moeten worden.

Maar eerst hebben we ons eigen vijftigjarig jubileum, en wel in dit jaar, 2011. Vanzelfsprekend zullen we dat niet ongemerkt voorbij laten gaan. Op 14 april, bij onze jaarvergadering, zal een boek gepresenteerd worden waarin schitterende foto's te zien zijn die Wim Lanphen (zijn naam kwam u in het blad al tegen) van ons *Schokland* maakte. Op de jaarvergadering zal het eerste exemplaar overhandigd worden aan degene die het langst lid is. Onze ledenadministrateur, Theo Hersevoort, is nu bezig dat uit te zoeken wie dat is, maar het is een verre van eenvoudige klus, omdat op een zeker moment het jaar van inschrijving uit de ledenadministratie is verwijderd. Onze hoop is nu gevestigd op een oude ledenadministratie, maar als u denkt recht te maken op de titel van 'het langst ingeschreven' mag u dat Theo laten weten (en ook als u iemand kent die voor deze titel in aanmerking zou kunnen komen).

Harrie Scholtmeijer schreef in 1987 het boek Namen in de Noordoostpolder, waarna er nog 150 publicaties (boeken, artikelen) volgden, o.a. Het Nederlands van de IJsselmeerpolders en het Woordenboek van de Overijsselse Dialecten. Sedert 2008 is hij voorzitter van de Vrienden van Schokland.

Staat u nog niet zo lang ingeschreven? Geen nood: *ieder* lid krijgt mag aan het eind van de jaarvergadering een GRATIS exemplaar mee naar huis nemen. Presentje van de jubilerende vereniging. Zo, nu hopen we dat u in groten getale naar de jaarvergadering komt. Maar mocht de 14de april niet lukken, dan kunt u het boek ook daarna gratis bij de kassa van het museum afhalen (uiteraard tijdens de openingstijden van het museum). Neemt u wel uw lidmaatschapskaart mee? Daarop wordt namelijk afgetekend dat u uw exemplaar daadwerkelijk in ontvangst heeft genomen. Bent u helemaal niet in staat naar Schokland te komen, maar wilt u het boek toch graag hebben, laat het ons dan even weten. We sturen het dan op, maar u zult begrijpen, dat we dan wel de verzendkosten in rekening moeten brengen.

En dan vindt op zaterdagmiddag 5 november de echte herdenking plaats van de oprichting op 11 oktober 1961. We doen dat met een symposium, met lezingen, toespraken, muziek etc. in het souterrain van de Nieuw Jeruzalem Kerk te Emmeloord: de locatie waar we een halve eeuw geleden van start gingen. Het definitieve programma laten we u nog weten, maar u kunt nu alvast de 5de november in uw agenda schrijven, want u begrijpt dat u als *Vriend van Schokland* van harte bent uitgenodigd.

Bij een vijftigjarig jubileum kijk je in de eerste plaats terug, maar er is ook een moment van vooruitblikken: hoe zullen de komende vijftig jaar eruit zien? Welke kant willen we als vereniging op?

We leven in een tijd waarin de historie, en vooral de lokale historie, volop leeft. In vergelijking met lokale historische verenigingen om ons heen

profiteren we daar te weinig van. Ons ledental is weliswaar stabiel, en dat is heel wat, maar als ik bijvoorbeeld kijk naar de verenigingen in Elburg (meer dan 1800 leden, ze gaan voor de 2.000) of de Wieringermeer (1100 leden), denk ik dat er ook voor ons nog wel een (forse) groei mogelijk is. De maandelijkse lezingen zouden wel wat meer hoorders mogen trekken, ook hoorders die nog niet eerder geweest zijn. *De Vriendenkring* zou toch ook over een ruim aanbod van kopij moeten beschikken, ook artikelen geschreven door hen die niet regelmatig in het blad verschijnen. En hoe trekken we de jeugd – het blijft voortdurend een punt van aandacht. Een gebied waar je de sporen van de ijstijd nog ziet, waar de oudste menselijke resten zijn gevonden, waar piraten hebben gevaren, en dat tegelijkertijd het jongste gebied van Nederland is: dat moet de jeugd toch aanspreken?

Brengen wij het niet goed over het voetlicht? Maakt onbekend ook hier onbemind? De naam ‘*Vrienden van Schokland*’, die we bij een vorig jubileum kregen, blijkt niet altijd handig. Men verwacht ons, begrijpelijk, nogal eens met de *Schokkervereniging* van de nazaten, en ik moet ook telkens uitleggen dat we ons niet alléén met Schokland bezighouden. ‘*Vrienden van Schokland en de Noordoostpolder*’, zoals Aaldert Pol me onlangs suggereerde, is dat wat? Een duidelijk lokale binding zou het ledental ongetwijfeld goed doen, zie de genoemde verenigingen, maar ik zou toch eerst een mandaat van de Algemene Ledenvergadering willen alvorens tot een daadwerkelijke inperking van het aandachtsgebied (volgens de statuten nu nog heel Flevoland) over te gaan. Zelf hanteer ik wel het beeld van de concentrische cirkels: in het brandpunt Schokland,

daaromheen de Noordoostpolder, dan Flevoland en ten slotte als grootste cirkel het hele IJsselmeergebied. Als je kijkt naar de artikelen in *De Vriendenkring* en de lezingen op donderdagavond, denk ik dat dat aardig in de buurt komt van de werkelijkheid. Maar hoe is dat in een naam te vatten? En is een naamswijziging, de tweede al in een halve eeuw, überhaupt wenselijk? Misschien moeten we het,

in de geest van deze tijd, zoeken in een *sweeping statement*, een *soundbite*, een *slogan* of wat voor mooie Engelse woorden daar ook maar voor in gebruik zijn: **hou je van de polder, dan ben je Vriend van Schokland**. Als we dat in de *hearts and minds* van de mensen krijgen, gaan we een heel mooi jubileumjaar tegemoet.

###

Het jaarlijkse reisje

Kees Bolle

Ook dit jaar zal er weer een reisje worden georganiseerd door de vereniging Vrienden van Schokland. U kunt u opgeven voor dit gezellige cultuurhistorische uitstapje door op de oproep in het in deze editie bijgesloten formulier te reageren.

Op zaterdag 21 mei varen we naar de "Koekstad". We verzamelen per auto in de IJsselhaven van Hattem. Daar stappen we om 09.00 uur aan boord van Partyschip *Caroline* van rederij "Hattem" om vervolgens koers te zetten richting Deventer. Vóór aankomst in Deventer zal er aan boord een lunch worden verzorgd. In Deventer zullen we een rondleiding krijgen van Clemens Hogenstein, de stadsarcheoloog van Deventer. Wat deze man niet weet over Deventer, past in een vingerhoed; hij weet alles. Of het nu gaat over de periode van de Hanze, of over de periode van de Moderne Devotie (Geert Grote 1340-1384) of over recentere perioden uit ons verleden. Een boeiender stadsgids kent Deventer niet. Na de stadswandeling gaan we weer aan boord voor de terugreis naar

Hattem waar we tegen 17.45 uur verwachten aan te leggen. Na afloop van de bootreis is er de mogelijkheid om mee te gaan naar restaurant "Het wapen van Ens" in Ens voor het genieten van een gezamenlijke maaltijd. Als u mee wilt eten, kunt u dat eveneens op het opgaveformulier aangeven en aan ons doorgeven.

Partyschip Caroline van rederij Hattem. Dit schip gaat de groep naar Deventer varen.

###

Lezingen seizoen 2010-2011

Kees Bolle

Hieronder volgen de lezingen die de vereniging Vrienden van Schokland organiseren tot en met april 2011.

De lezingen worden gehouden in het Museumkerkje van Schokland op donderdagavonden van 20.00 tot 22.00 uur met halverwege een pauze.

De lezingen zijn vrij toegankelijk voor leden en niet leden.

10 maart 2011

Spreker: dhr. **Jeroen Onderwater**
"Abel Tasman, Columbus van de lage landen"

Jeroen Onderwater (1963) is historicus, ondernemer en docent geschiedenis aan de OSG *Winkler Prins* in Veendam. In zijn vrije tijd is hij voorzitter van het bestuur van het *Abel Tasman Kabinet* in Lutjegast, het enige *Abel Tasman museum* in Nederland.

In de zomer van 1642 vertrokken in opdracht van de *Verenigde Oostindische Compagnie* en onder leiding van de in dat dorp geboren en getogen Tasman 110 mannen op twee kleine schepen uit Batavia om het grote, mythische *Zuidland* te zoeken. Het werelddeel Australië was één van de laatste stukken wereld die nog niet vanuit Europa in kaart was gebracht. Resultaat was dat Tasman in 1642 en 1643 als eerste Europeaan grote delen van Tasmanie en Nieuw-Zeeland in kaart bracht. Desondanks heeft hij zich geen prominente plaats in de Nederlandse geschiedenis kunnen verwerven. Reden genoeg om leven en werken van deze wereldberoemde zoon van het Groninger land onder de aandacht van een breed publiek te brengen en het debat over zijn plaats in

de geschiedenis weer eens stevig op te rakelen (www.abeltasman.org).

14 april 2011

Jaarvergadering met na de pauze spreker: mw. **Jannie Bakker-Rietman**

Tijdens deze Jaarvergadering zal het jubileumboek ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de vereniging *Vrienden van Schokland* worden uitgereikt aan het oudste lid van de vereniging.

Vijftig 'Gællemuniger
uutdrukkign'ter
gelegenheid van vijftig
jaar Stadskoerier
Verzameld door
de Gællemuniger
Taelkrink; verklaard
door Jannie Bakker-
Rietman.

De Heemskerk, één van de twee schepen die Abel Tasman meekreeg van de VOC voor zijn ontdekkingsreizen vanuit Batavia. De afbeelding is van een schilderij van Captain Clayton met als titel Abel Tasman's "Heemskirk" off the Three Kings, New Zealand, 1642

Het jubileumboek is voor alle leden van de vereniging die avond gratis verkrijgbaar.

Ne deze avond is het jubileumboek op vertoon van uw ledenkaart af te halen aan de balie van museum Schokland.

Jannie Bakker-Rietman (1953) is in Genemuiden geboren en opgegroeid. Het dialect van Genemuiden is dan ook haar moedertaal. Tijdens haar studie raakte Jannie geïnteresseerd in streektalen. Organisatorisch raakte zij door de jaren heen dan ook betrokken bij tal van streektaalactiviteiten en -organisaties als de Gællemuniger

Taelkrink (ze is mede-oprichtster), de Skriever Bond Overiessel en de IJsselacademie. Ook werkte zij mee aan het Handboek Nedersaksische Taal- en Letterkunde en aan het Woordenboek van de Overijsselse Dialecten. Zelf schrijft Jannie zowel proza (verhalen, columns) als poëzie in het dialect van Genemuiden. Van haar hand verscheen in 1995 de gedichtenbundel 'Meer geliek as eigen'. Verhalen van haar hand zijn in diverse verzamelbundels opgenomen en haar columns verschenen jarenlang in het regionale dagblad *De Stentor*.

###

Algemene Ledenvergadering

Corry Hendrix-Mocking, secretaris

Het bestuur van de cultuurhistorische vereniging Vrienden van Schokland nodigt u hierbij uit tot het bijwonen van de Algemene Ledenvergadering die wordt gehouden op 14 april 2011 in het Museumkerkje op Schokland, aanvang 20.00 uur.

Tijdens deze bijeenkomst zal ook het Jubileumboek van de Vrienden van Schokland worden uitgereikt aan het langste lid van de vereniging.

Na de pauze zal de avond worden voortgezet met de spreekster mw. Jannie Bakker-Rietman. Zij is in 1953 geboren en opgegroeid in Genemuiden. Tijdens haar studie raakte zij geïnteresseerd in streektalen. Jannie schreef zowel proza (verhalen, columns) als poëzie in het dialect van Genemuiden. Van haar hand verscheen in 1995 de verhalenbundel *Meer geliek*

as eigen. Verhalen van haar hand zijn in diverse verzamelbundels opgenomen en haar columns verschenen jarenlang in het regionale dagblad *De Stentor*. Wij hopen dat velen van u de jaarvergadering bezoeken en naar de lezing komen luisteren. Namens het bestuur, tot ziens op 14 april 2011.

*Zie elders in dit nummer

Agenda

- 1 Opening
- 2 Notulen van de Algemene Ledenvergadering, gehouden op 15 april 2010.
- 3 Ingekomen stukken en mededelingen
- 4 Jaarverslag 2010 van de secretaris*
- 5 Financiën:
 - Jaarverslag 2010 en balans per 31-12-2010*
 - Begroting 2011
 - Verslag van de kascommissie
 - Benoeming nieuwe leden kascommissie
- 6 Jubileum *Vrienden van Schokland*
- 7 Rondvraag
- 8 Sluiting van het officiële gedeelte

Het bestuur van de vereniging in 2010

- Voorzitter: H. Scholtmeijer
- Penningmeester: D. Roemers
- Secretaris: C.M.J. Hendrix-Mocking
- Ledenadministratie en distributie
De Vriendenkring: T. Hersevoort
- Coördinator cursussen *Geologie*:
B.J. Grotenhuis
- Coördinator cursus *Historie* en redactielid *De Vriendenkring*:
H. Hollestelle
- Coördinator donderdagavond-lezingen, het jaarlijks reisje en de website: C.J. Bolle
- Adviseur: H. Kloosterman

Jaarverslag vereniging *Vrienden van Schokland*

Corry Hendrix-Mocking, secretaris

Hieronder afgedrukt het verslag van de jaarvergadering van de vereniging Vrienden van Schokland gehouden op 15 april 2010 over het verenigingsjaar 2009

Het bestuur vergadert op Schokland en kwam dit jaar 10 keer bij elkaar. Op bestuurlijk vlak heeft de vereniging contact met Stichting Het Flevoland, gemeente Noordoostpolder, Schokkervereniging, Natuurlijk Schokland, Landschapbeheer Flevoland, Historische Vereniging Weststellingewerf e.o., Historische Vereniging IJsselham, Vereniging Schuttevaer en Nieuw Land.

Vorig jaar waren we voornamelijk bezig met 150 jaar ontruiming Schokland.

Dit jaar zijn we druk met de voorbereidingen van ons eigen jubileum. In 2011 bestaat onze vereniging 50 jaar. Op verschillende data in het jubileumjaar zal er aandacht zijn voor dit jubileum. Op dit moment dat ik dit schrijf zijn we al vergevorderd met de voorbereidingen

Beeld van de Jaarvergadering van donderdag 16 april 2009 met achter de bestuurstafel: Corry Hendrix, secretariaat (l), Harrie Scholtmeijer, voorzitter (m) en David Roemers, penningmeester (r).

5 juni 2010
 Het jaarlijks reisje.
 De groep is net
 overgestapt op de boot
 voor een rondvaart
 door de grachten van
 Giethoorn

voor een feestdag op 5 november. Via *De Vriendenkring* houden we u op de hoogte van de plannen voor het jubileum.

Tijdens de jaarvergadering hebben we afscheid genomen van Lieke Sloot-Snijders. Lieke heeft zich jarenlang ingezet voor de vereniging, en wij danken haar daarvoor.

In haar plaats heeft Theo Hersevoort in het bestuur plaats genomen. Welkom voor Theo. Dit jaar is Joke Suidgeest uit de redactie van *De Vriendenkring* gegaan. 16 jaar heeft ze in de redactie gezeten. We hebben haar een mooi bord aangeboden met een foto van Schokland. Een grote schok was het voor ons dat Joke ziek werd en afgelopen najaar is overleden.

Dit jaar zal een bijzonder jaar worden voor de vereniging *Vrienden van Schokland*. We bestaan 50 jaar, en dat is een heel lange tijd. We hebben het afgelopen jaar eens terug gekeken naar onze vereniging. Hoe zijn we ooit gestart en wat waren onze doelen bij de start van onze vereniging. Wat hebben we bereikt en waar ligt nog een stuk braakliggend terrein voor ons. Op enig moment tijdens een van de bestuursvergaderingen hebben we daar uitgebreid over gesproken. Een van de conclusies was: we hebben weinig jeugdige leden. Een ander punt was: zijn we alleen bezig voor Schokland of voor heel Flevoland. Aan de hand daarvan zijn we gaan nadenken over hoe we de vereniging aantrekkelijker kunnen maken voor de jeugd, en hoe we ons bezig kunnen houden met cultuurhistorische ontwikkelingen in de Flevopolders. Voor de jeugd proberen we een minicursus op te starten op het gebied van de archeologie. Onze voorzitter Harrie Scholtmeijer heeft zich bezig gehouden met de historische canon Noordoostpolder. In onze tijd zien we dat de canon in populariteit toeneemt. Het is begonnen met de

5 juni 2010
 Het jaarlijks reisje.
 De rondvaart boot
 passeert 'ons'
 partyschip *Sijgje S.*

historische canon van Nederland. Diverse gemeentes volgden. In de Noordoostpolder was zo'n lijst er nog niet. Tegelijk was de politieke partij *ONS* Noordoostpolder in de gemeenteraad met het voorstel van een canon gekomen. Harrie heeft zich sterk gemaakt om namens de *Vrienden van Schokland* in de Stichting *Canon voor de Noordoostpolder* (gemeente) plaats te kunnen nemen. Dat is gelukt. Het biedt voor onze vereniging veel mogelijkheden om mee bezig te gaan. (het artikel dat Harrie heeft geschreven staat in *De Vriendenkring* van afgelopen zomer)

De Vriendenkring

Met *De Vriendenkring* gaat het erg goed. Er is steeds weer een mooi blad met een grote diversiteit aan artikelen. De vraag naar nieuwe artikelen en foto's blijft bestaan.

Jaarlijks reisje

Zoals inmiddels bijna traditie is, had de vereniging *Vrienden van Schokland* weer een bootreisje georganiseerd. De datum was 5 juni, de start vanuit Blokzijl. Rederij Timmerman met de Sijgje S. nam ons mee op reis. Om 09.00 uur gingen de trossen los. Eerst ging het over het Giethoornse meer en daarna over de Beulaker Wijde naar Giethoorn. Daar maakten we de overstap naar een rondvaartboot voor een tocht door de grachten van de dorpskern van Giethoorn. Daarna werd de tocht voortgezet met de Sijgje S. in de richting van Ossenzijl. Het bezoekerscentrum van Natuurmonumenten in de Weerribben word bezocht. Terug is er gevaren door de Kalenbergergracht en langs Muggenbeet. Na de boottocht kon er gegeten worden bij Partycentrum *de Voorst*. De deelname was groot. Het weer was voortreffelijk. Er kon heerlijk boven op het dek gezeten worden.

12 juni 2010
*Kunstplein
Emmeloord.
Twee potentiële
nieuwe jeugdleden.
De rechter jongen
toont zijn vondst uit
de Archeologische
grabbelton, een
fossiele haaiantand.
Beide heren
ontvingen een
exemplaar van
De Vriendenkring.*

Op zaterdag 12 juni was weer het ***Kunstplein!*** in Emmeloord. We hebben weer meegedaan met een stand. Het thema dit jaar was: Een Artistieke Familie. De opzet was dit jaar iets gewijzigd ten opzichte van eerdere jaren. Kunstplein 2010 was korter, maar ook interactief en multidisciplinair.

Het was de bedoeling dat de bezoekers actief betrokken werden bij onze activiteiten en dat wij met andere disciplines samenwerking zouden zoeken.

Dat viel voor ons nog niet mee, want op het moment dat je over samenwerking gaat praten merk je pas dat je heel erg met je eigen club bezig bent. Verder hadden we weer veel belangstelling voor onze stand, het weer werkte mee, en de kinderen maakten goed gebruik van onze *Archeologische Grabbelton*.

Open dagen

Ook was de vereniging dit jaar weer op Schokland aanwezig tijdens het **Museumweekend**.

Op 19 en 20 juni zijn de **Werelderfgoeddagen** gehouden. De **Vrienden van Schokland** hebben hier een bijdrage aan geleverd door de **Stenezolder** toegankelijk te laten zijn voor bezoekers.

Cursussen

Dit jaar zijn er weer diverse cursussen georganiseerd. Geologie en Historie zijn met voldoende mensen gestart. De cursus Archeologie kende organisatorische problemen omdat de cursuscoördinator Wim Boxsem aan het begin van het cursusjaar een operatie moest ondergaan, waarvan hij gelukkig goed is hersteld. We zijn druk met ideeën verzamelen om voor volgend jaar weer een cursus Archeologie te kunnen aanbieden. Samenwerken met anderen zal een van de mogelijkheden zijn. Tevens zijn we druk bezig geweest (en nog) om te kijken of een aantal bijeenkomsten voor de jeugd mogelijk zijn. Op dit moment hebben zich al een aantal jeugdigen aangemeld.

De groep van de cursus Historie bij de Oosterpoort in Hoorn (NH) tijdens de excursie over de VOC naar het Westfries Museum, de "Schatkamer van Noord Holland" op 8 mei 2010.

Lezingen 2010

21 januari 2010: Leni Bolle over "*Urk in oorlogstijd*".

18 februari 2010: Dr. Job Weststrate over de "*Zuiderzeesteden in de late middeleeuwen*". Het ontstaan van een regionale stedengroep binnen de Hanze.

18 maart 2010: Alice Overmeer over "*Onderwaterarcheologie in Nederland*".

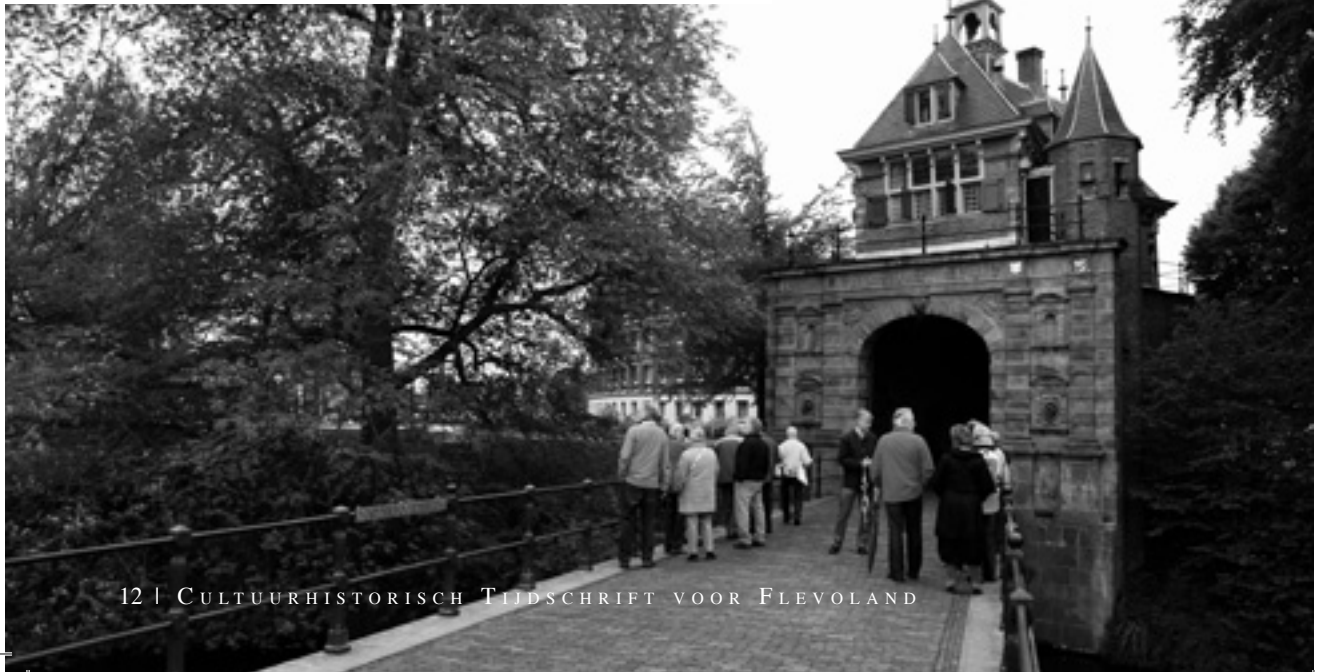
15 april 2010: *Algemene Leden—vergadering* van de vereniging *Vrienden van Schokland*.

Na de pauze was er een voorstelling van Bart Reindersma over de geschiedenis van Schokland.

14 oktober 2010 Spreker dhr. Leo Voorberg: "*70 jaar de ringdijk van de NOP gesloten*".

De heer Leo Voorberg is voormalig wethouder van de N.O.Polder maar heeft als waterstaatkundige zijn werk gehad bij Rijkswaterstaat en het Waterschap. Hij kwam ons vertellen over de dijkbouw van de N.O.Polder.

###

Financieel jaarverslag over 2010

D.E. Roemers, penningmeester

Onderstaand het jaarverslag van de penningmeester van de vereniging Vrienden van Schokland. Dank is niet alleen verschuldigd aan de penningmeester maar ook aan de leden van de vereniging die zich jaarlijks vrijwillig inzetten voor de kascontrole van de financiën van de vereniging.

Inkomsten

De inkomsten uit contributies zijn gedaald omdat minder leden bereid waren een extra bijdrage te voldoen dan voorgaande jaren. De penningmeester hoopt dat aankomend jaar de leden weer bereid zijn een extra bijdrage te voldoen naast de reguliere contributie. Toch zijn er in het afgelopen boekjaar weer vele leden bereid geweest een extra bijdrage te doen. Aan deze leden zijn wij veel dank verschuldigd.

Activiteiten

In het afgelopen cursusboekjaar (2009/2010) zijn de volgende cursussen verstrekt: Geologie, Historie en Archeologie. De laatste cursus is met een nadelig resultaat afgesloten. De cursussen Geologie en Historie zijn met een positief resultaat afgesloten. Voor wat betreft Geologie zijn niet alle kosten met betrekking tot boekjaar 2010 verwerkt. Deze worden in het boekjaar 2011 alsnog verwerkt. Ook dit jaar worden de cursussen Geologie

Naam	Beginsaldo Debet	Credit	Eindsaldo Debet	Credit	Verschil
Balans					
Saldi van de balans-rekeningen					
Vrienden van Schokland "2010"					feb-11
	Beginsaldo		Eindsaldo		
	Debet	Credit	Debet	Credit	Verschil
rabo betaalrekening	776,49		1.645,76		869,27
postbank betaalrekening	743,88		2.214,68		1470,8
rabo rendementsrekening	95,48		97,96		2,48
postbanksterrekening	12		12,14		0,14
archeologie-bestemmingsreserve		843,12		843,12	0
rentemeerrekening	23.331,50		22.980,27		
steunfonds museumcollec		769,5		769,5	0
voortuit contributie	0	65		745	-680,00
collectie beeldmateriaal		282,52		282,52	0
historie overloop	0	448,6		1265	
archeologie overloop	37,8		0		-37,80
geologie overloop		1.098,15		1.098,15	-186,85
Algemene reserve		21.490,26		22.613,35	
Totaal	24.997,15	24.997,15	26.950,81	26.950,81	1.090,53

Saldi van ontvangsten en uitgaven					
Vrienden van Schokland "2010"					
Resultatenrekening					
	2009	2009	2010	2010	
Naam	Ontvangsten	Uitgaven	Ontvangsten	Uitgaven	
contributie	7.355,59		6.298,94		
donaties	270,00		0		
renten	0		651,39		
inning contributie		348,98		92,5	
bestuurskosten		542,33		303,95	
geologie cursus	2.140,00	1010,77	1830	696,85	
archeologie cursus	535	573,02	210	427,8	
historie cursus	535	737,29	638,8	561,54	
excursie inkomsten	1.980,00		1889		
excursie uitgaven		1.729,10		1856,3	
vriendenkring		4.131,17		3886,25	
sprekers		250		614,4	
abonnements,lidmaatschap		217,09		0	
diverse uitgaven/baten	234,49			1870,98	
bankkosten		99,47		84,47	
Meer ontvangen dan uitgegeven		3.374,86		1123,09	
Totaal	13.050,08	13.050,08	11518,13	11518,13	

*Panorama Deventer
het reisdoel voor
het jaarlijkse reisje
van de vereniging
Vrienden van
Schokland op
zaterdag 21 mei
aanstaande.*

en Historie verstrekt. Archeologie wordt dit jaar niet aangeboden. De kosten van *De Vriendenkring* zijn afgelopen jaar gedaald. De kosten van de donderdagavond-lezingen zijn aanzienlijk hoger dan begroot omdat er meer reiskosten waren. De jaarlijkse excursie is met een positief resultaat afgesloten. De diverse uitgaven zijn aanzienlijk gestegen in verband met de aanschaf van enige waardevolle boekwerken en de aanschaf van nieuwe geluidsapparatuur voor de lezingen en cursussen. Daarnaast is er een nieuwe 5-slagfolder ontworpen ter promotie van onze vereniging en voor het werven van nieuwe leden.

Resultaat

Ondanks verminderde contributie-opbrengsten heeft de vereniging een positief resultaat geboekt.

Balansrekening

Er is in het afgelopen jaar een lichte toename van de algemene reserve gerealiseerd.

Begroting

Voor 2011 wordt een minder positief resultaat verwacht door een stijging van de uitgaven. De vereniging verwacht met name kosten te maken voor het aankomende jubileum in 2011.

###

In Memoriam: Joke Suidgeest-Pijlman

28 februari 1941 – 28 november 2010

Pim Reinders

Zoals u al in *Beste Vrienden* hebt kunnen lezen is op 28 november 2010 ons oud-redactielid Joke Suidgeest overleden. Vijftien jaar lang heeft Joke deel uitgemaakt van de redactie van *De Vriendenkring*.

In 1994 werd ze door de redactie benaderd met de vraag of ze ons team wilde komen versterken. Ze was op dat moment werkzaam bij de zorgorganisatie *Triade*. Ze was daar ooit begonnen als vrijwilliger, en had zich opgewerkt tot directiesecretaresse. Ze verzorgde daar onder meer het contactblad *de Trialoog*. Daarom leek ze een geschikte aanvulling op ons team. En dat bleek inderdaad het geval. Direct vanaf haar aantreden als lid heeft ze een grote invloed gehad op de kwaliteit van de stukken. Ze had een scherp oog voor juist taalgebruik en interpunctie. Maar daar bleef het niet bij: ze benaderde ook regelmatig potentiële auteurs om een bijdrage aan ons blad te leveren. Als zo iemand aangaf niet goed te kunnen schrijven accepteerde ze dat niet als excuus, maar bood aan de tekst voor publicatie – desnoods ingrijpend – te redigeren. Als er kopij als manuscript aangeleverd werd zorgde Joke voor het digitaliseren. Voorafgaand aan elke redactievergadering voorzag ze de redactieleden tijdig van alle stukken.

Begin 2010 nam ze afscheid van de redactie. Al kort daarop werd bij haar botkanker geconstateerd. De behandeling daarvan liep helaas steeds minder voorspoedig. In november bleek dat de beschikbare medicijnen niet meer aansloegen. Joke heeft het feit dat er geen behandeling meer mogelijk was, kunnen accepteren, en ze is tot op het laatst in het leven blijven staan en heeft veel tijd doorgebracht met vrienden en familie.

We zullen Joke missen. Redactioneel wordt ze al gemist sinds haar afscheid van de redactie, Nu zullen we haar ook niet meer tegenkomen bij de verenigingsactiviteiten waaraan ze vaak deelnam.

Joke heeft zich nooit laten voorstaan op haar inzet als vrijwilliger. Daardoor bleek voor veel mensen pas op haar druk bezochte begrafenis hoe zij zich in haar leven ingezet heeft voor de maatschappij.

Om bij redactioneel werk te blijven; naast *De Vriendenkring* en het hierboven genoemde magazine *Trialoog* heeft ze zich ook ingezet voor verenigingsblad *Het Nonnetje* van het IVN en het familieblad *Pijlmankrant*. Ook heeft ze ook veel geschreven in diverse bladen. Vaak met de natuur als onderwerp. Een voorbeeld hiervan vindt u elders in deze *Vriendenkring*. Het is een

Pim Reinders heeft gedurende de gehele periode van het redacteurschap van Joke Suidgeest ook in de redactie van De Vriendenkring gezeten.

Hij deed tot twee jaar geleden de digitale opmaak van het tijdschrift. In het dagelijks leven woont hij met zijn gezin in Emmeloord en werkt hij bij het Nationaal Lucht- en Ruimtevaart laboratorium bij Vollenhove.

gedicht dat haar man Kees pas na haar overlijden vond met als titel *Wormenverhaal* met een verrassende pointe en dat, voor zover we weten, niet eerder gepubliceerd is.

We wensen haar man Kees, haar kinderen Mark, Koen en Roel en haar kleinkinderen veel sterkte toe bij het verwerken van het verlies.

###

Joke Suidgeest-Pijlman
28-02-1942
28-11-2010
Joke was vanaf 1994
redactielid van De
Vriendenkring.
Begin 2010 nam
ze afscheid als
eindredacteur van het
tijdschrift.

Wormenverhaal

Joke Suidgeest-Pijlman

Er waren eens tien wormen,
ze leefden fijn onder de grond,
ze vormden een wormenfamilie
en aten hun lijfjes rond.

Eens kwamen ze naar boven
na een fikse bui regen.
‘n fietser reed er eentje dood:
toen waren er nog negen!

Een kikker bekeek ze stilletjes.
('t Was in een heldere nacht.)
Ineens, hap hij had er één:
toen waren er nog acht!

Ze voelden zich niet meer veilig:
een egel stond ze naar het leven.
Eén kreeg hij er te pakken:
toen waren er nog zeven!

Ze hadden toch nog niets geleerd
van deze 'levens'-lessen:
ze hebben niet op de mol gelet:
toen waren ze nog met zijn zessen!

Eén worm ging een luchtje
scheppen
boven aarde met zijn lange lijf.
Een spitsmuis nam de kans waar:
toen waren er nog vijf!

Het wordt een beetje eentonig,
toch zet ik het op papier:
Een visser had een worm nodig:
toen waren er nog vier!

Een jonge adder dacht:
‘Is dat een worm, wat ik zie?’
Hij ving hem en vond hem smakelijk:
toen waren er nog drie!

‘n Kleine jongen zag een worm
en nam hem in zijn broekzak mee.
In de machine werd hij meegewassen:
toen waren er nog twee!

‘n Merel met trek in een hapje
hupte om een worm heen,
fluks had hij hem te pakken:
toen was er nog maar één!

Een bioloog in spé
gewapend met een mes
vond de laatste worm
en herinnerde zich uit een les:
als je een worm gaat delen,
blijven de stukken leven.
Onze bioloog in spé
wilde dat wel eens zien.
Hij sneed de worm in stukken:
Toen waren er weer tien!

HOOFDARTIKELEN

Met M.J. Brusse naar Kraggenburg (1918)

Deel II van III

Aaldert Pol en Gerrit van Hezel

De bekende Rotterdamse journalist M.J. Brusse bezocht in 1918 Kraggenburg, de eenzaam in de Zuiderzee liggende lichtwachterswoning, die slechts bereikbaar was na een moeizame voettocht over een zes kilometer lange dam van en naar Genemuiden. Brusse kreeg een lift van Kasper Kombrink, de bakenmeester van het Zwolsche Diep, die hem er in zijn bootje naar toe bracht. Kombrink was van 1902-1911 zelf havenmeester van Kraggenburg geweest.

Over 'n paar weken werd 't eerst weer de tijd van 't snijden op de 'buzengronden'¹ hier, die de gemeente verhuurt, en wat allemaal... water is! Dan 't vervoer van die duizenden en duizenden bossen, om zo meteen te drogen in de zon, dat ze mooi blank worden, en later de kleur er niet afbroeit. Genemuiden raakte er helemaal onder, langs straten en stoepen; onder de biezen, die er dan overall, in waaivorm uitgespreid, te drogen liggen.

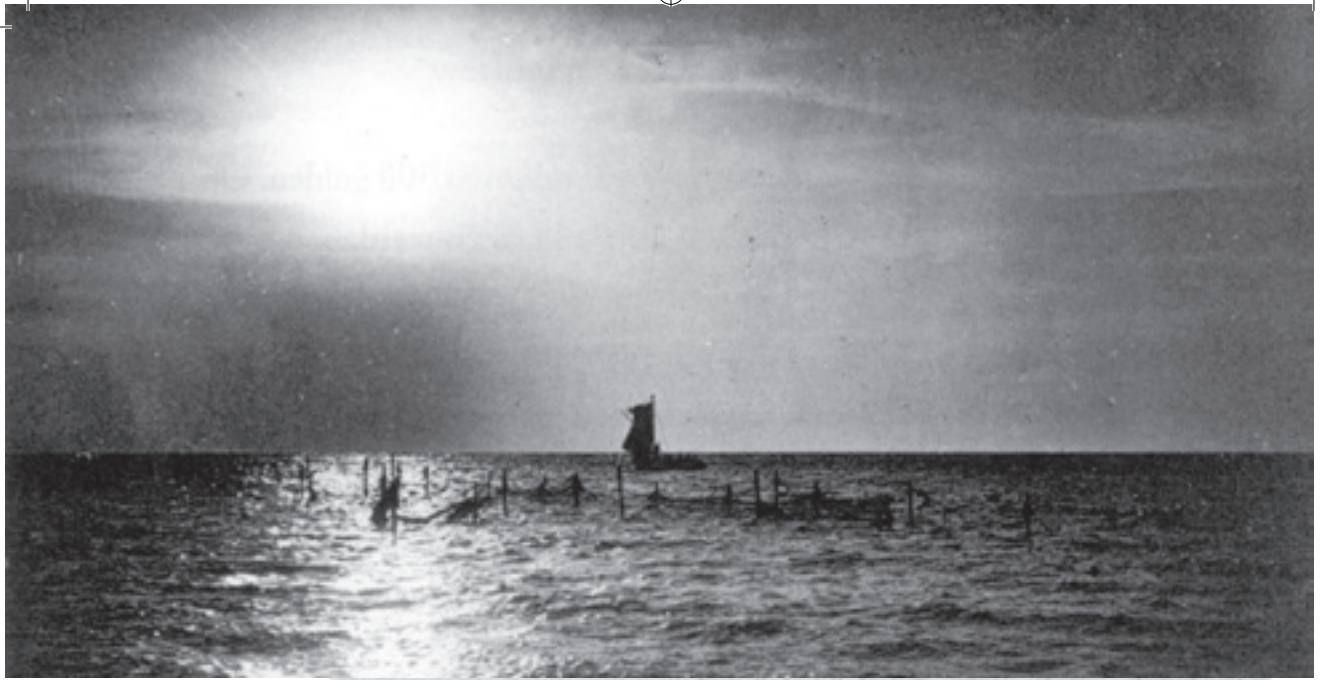
1) Buuzn of buuzn, dialect voor biezen.

Vroeger werd dat alles uitgevoerd – de kupebuzen naar Engeland, of zóó van de gronden aan bossen gebonden, naar België. Maar door de oorlogsomstandigheden is nu in de plaats zelf de industrie van 't verven, van 't naaien dier mooi gekleurde matten ontstaan, die grif weg gaan in ons eigen land, die ovale en ronde matten in vroolijke tinten tegen elkaar. En bijna de heele bevolking doet daar aan mee.

Aaldert Pol en Gerrit van Hezel vormen een zeer productief schrijversduo. Samen hebben ze talloze publicaties en boeken op hun naam staan over Schokland, Oud Kraggenburg en andere plekken in Flevoland.

Netten tot om Schokland. (Foto in: Beens, Henk, Schakels in de tijd. Genemuiden van 1800 tot 1900.

Uitgegeven door H. Beens, Genemuiden 2000.)

Kinderarbeid in een mattenfabriek. (Foto uit: Beens, Schakels...)

Ik had 't trouwens zelf gezien, de vorige week, op een kuier door dit typische stadje. Op den achterweg, vlak aan die onafzienbare meentewei met de nog massa's van vee, die aan de grootburgers behoort, en in 't verschiet 't welige grasland van den Top, – daar stonden wel een paar honderd hooibergen te wachten op de nieuwe snee. En kenmerkend waren er de bordjes van gemeentewegen dat 't rooken op straat verboden is. Maar 't curieuze was de jachtende ijver, waarmee hier overal meisjes en kinderen bezig waren, zoo op den weg biezen te vlechten – te breien, zooals ze

't noemen; 't begin vast aan schuren, aan huizen, en zoo in heele plokken naast elkaar met reppende handen, als stonden er met zweepen achter hen, en deden ze 't om 't snelst. – 'n Vlugge meid – vertelden ze, en haastten zich door – breit wel 'n honderd meter in de vier uur, maar 't loon is erg omhoog gegaan, al scheen 't nõg niet bijster veel. Want vroeger kregen ze er zoo gemiddeld 15, nu 55 centen voor. Overal in straatjes en slopjes had ik er bezig gezien – maar krampachtig voort; hummels soms van maar drie turven hoog. En 'n paar vrouwen zeiden 't als iets volkomen normaals: “als die kleuters zoo'n beetje zeien kunnen, breien ze al.” Maar dáárin stak juist de groote verdienste van al die handjes en handen, die doende waren met vlechten voor één gezin. De biezen worden dan op de zolders bewaard. En 's winters worden de vlechten tot matten in elkaar genaaid.. – 't Brengt de bevolking er 'n eind bovenop, – de winkeliers, en de koekbakkers vooral, klagen, dat zij geen voorraad genoeg kunnen hebben voor de koopkracht, den kooplust. De zuinigen maken een kapitaaltje, anderen snoepen en

De Voorst in de tijd van de afgraving. Foto Zuiderzeemuseum Enkhuizen.

drinken 't op – 't loon voor 't jachtige breien, voor 't lange werken op vaak slecht eventileerde, stuivige zolders en in benauwde woningen, besmettingshaarden voor tuberculose. En ook 't biezensnijden, uren aaneen tot den buik in 't water, is voor menigeen een harde eisch van dit florerend nieuwe oorlogsbedrijf.

Zuidelijk uitwijzend zei de bakenmeester: “hier, achter den Top, begint dus temet weer de drukte van de biezen; en op 't Diep zelf... Kijk, daar zijn ze weer bezig met de zeeg. 't Vischwater is er verpacht voor al die snoek, baars en blik, die hier zit.– 't Werkvolk aan den dam heeft er nog al eens een lekkere schaft aan, want de visscherlui geven ze graag een zootje visschies onder de maat.... Maar dien noorderdam; daar zie je nooit meer iets van dan de baken er bovenop. Daar staat dagelijks van zoo'n tien tot 70 cm. water op. Hij dient enkel als stroomgeleider. Maar u begrijpt wel, al 't vuil uit rivieren en kanalen vindt hier een uitweg naar zee, en daar zet 't zich voor den mond. Er moet dus buiten geregeld gebaggerd worden.

“De diepgang is gemiddeld 2,40 N.A.P. Normaal stijgt en daalt 't water van eb en vloed er over 'n 15 cm. Maar met stormweer wordt dat wel eens 2.75 m., en laatst nog stond 't 1.60 m. onder N.A.P. Ja, bij Oosterstorm kan je van Kraggenburg naar 't Kampereiland lóópen, waar nu die schepen varen. En daar aan den overkant onder den Vollenhoofschē wal heb je 't gevaar van de keien. De kust loopt er steil omhoog, langs de zogenaamde Voorst – waar voeger vroeger allemaal hollen en gaten in waren. Dat was 'n merkwaardig gezicht, omdat je 't in ons land nergens langs de Zuider-, en bij mijn weten ook niet aan de Noordzeekust vindt. Voor de jongens een pracht plaats om roovertje in te spelen, in die spelonken, – maar gevaarlijk, want soms kwam dat

'Gallemudiger buuznpooters'. Voor het verkrijgen van pootgoed werd telkens een stukje wortelstok plus een uitloper van de mattenbies (Scirpus lacustris) afgestiken. (Foto in: Beens, Henk, Schakels in de tijd. Genemuiden van 1800 tot 1900. Uitgegeven door H. Beens, Genemuiden 2000.)

De Zuiderleidam met biesvelden (Foto in: Beens, Henk, Schakels in de tijd. Genemuiden van 1800 tot 1900. Uitgegeven door H. Beens, Genemuiden 2000.)

drijfzand los, en dan zaten ze er onder. Nu is 't afgedekt door bazaltblokken, – want dat gesteente brokkelde af, en de “Voorstkeien” waren als klippen voor de scheepvaart. 't Gesteente van Vollenhoven werd berucht. Want ze zijn wel zoo groot, die brokken, als Drentsche hunnebedden. Eén hebben we er afgebaakt. Die stak tachtig centimeter boven den bodem der zee uit, en we hebben rondom twee meter getast, dat we aldoor nog op dien steen stootten ...”.

„Kijk, en hier is een opening in den verzonken dam, – voor de schepen om te laveren ... Want er wordt overal om gedacht, dat 'n elkeen 't hier naar z'n zin heeft. Behalve Pollo, – die wou nou wel los. Kijk ie draven achter de vogeltjes an ... de boot bruist ervan. Prachtig jachtveld, voor mensch en

Tekening in: Verslag Staatscommissie 1878

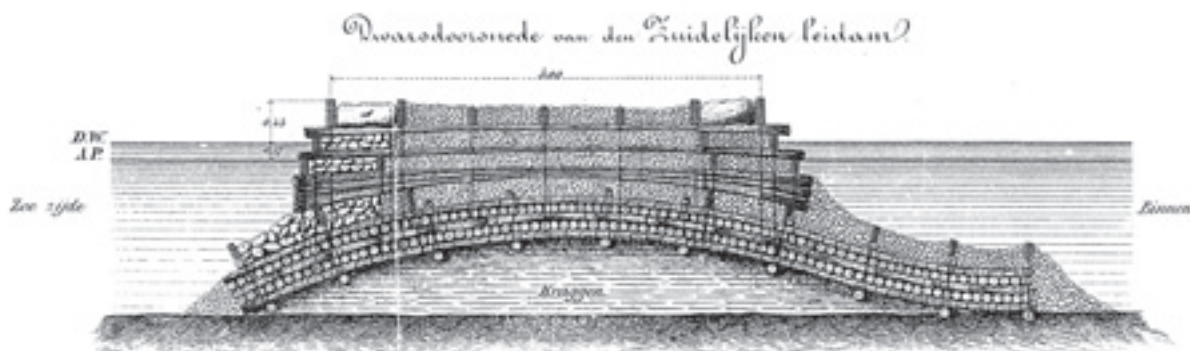
dier, met al die duikers, knoppen, eenden, ganzen, die zwermen wilde zwanen waar de dijk soms wit van ziet. Ze hebben 't er best in die waterrutselingen, op de droogten, tusschen de biezen en 't verloop van de waterplanten, met volop aas uit zee. Al die fuiken hier zijn nu weer van de Genemuider palingboeren. Ze hebben ze staan tot Schokland toe, en met hun puntertjes gaan ze over zee ze te lichten.

Da's nu 't azen uit de natuur, – mensch en dier in de natuur: de vogels, 't wild, de biezensnijder, de jagers, de visschers, de schipperij... En wat een wijdheid, hè: dáár 't Kamperzand en die boomenkampen zijn de boerderijen van 't Kampereiland, waar telkens meer fabrieksschoorstenen bijkomen. De torens van de stad kun je zien aan de kim. Tot Schokland weiden je oogen hier uit – en dat is de Ketel, waarvan de mond ook zoo ver leit in zee met z'n dammen. Daar middenin, midden in die wijde wereld.... Op 't uiterste puntje van dezen leidammen in zee, dáár heb je nou Kraggenburg, woont de lichtwachter, buiten de wereld, met zijn gezin – als 'n Nimrod, net als u zegt: als Robinson Crusoe.

*Staatscommissie
Zuidische Dijk*

Bijlage

PROFILLEN DER LEIDAMMEN 1845 - 1847.

Ijs hoog tegen de kribben. (Foto uit: Beens, Henk, Schakels in de tijd. Genemuiden van 1800 tot 1900. Uitgegeven door H. Beens, Genemuiden 2000.)

En voor ons uit zag ik, boven 't oneindige verschieft van de vlak glimmende zee in de laaiende zon, als een pantserfort uit beton opgebouwd. „Een krag” – legde de baakmeester uit – da's een brok drijfland, zoals je er onder Giethoorn ook zoveel hebt. Drijvend land op 't water van een waterige streek. Zo steken er de kraggen af, sleepen ze weg met schuiten, als ondergrond voor hun woningen. Da's hier ook gebeurd: kraggen gesleept naar 't uiterste punt van den dam, daar puin op: de grondslag voor de lichtwachterswoning met de lantaarn er boven, met 't erf er omheen. En toen de eerste grondwerker op die krag hier z'n voet had gezet, zei ie: “nou sta ik op Kraggenburg!” – Zoo is de naam gebleven².

Van de zes jaar dat hij er lichtwachter geweest was, – vertelde hij – hadden ze drie winters, eens veertien, eens zeventien, en 't laatst een-en-twintig dagen aaneen zonder eenige

² Ir. B.P.G. van Diggelen had het gebruik van kraggen bedacht en waarschijnlijk ook de naam.

gemeenschap met den vasten wal op Kraggenburg opgesloten gezeten.

“Als de zee befrist, heb je er eerst de vertierigheid van de schaatsenrijders – die benieuwd naar je zijn, hoe je daar met je gezin toch wel zit. Anders krijg je er natuurlijk zelden of nooit iemand te zien: – dan ging de vrouw dikwijls met hoofdpijn naar bed van de drukte en al dat gepraat. Maar nu komt er storm uit 't westen, 't gaat dooien, 't ijs begint te kruien.... en dan krijg je daar je angstigen tijd. Want u moet er niet zuinig over denken, als die borgen van ijs op je af komen zetten, – zóó, dat we er wel gezien hebben van elf meter hoog. Dan kan er niets òp en je kunt er niet af, van je terp in de ijszee. Je zit er aldoor in rouw bij de bij de gesloten luiken. En je bidden is maar, dat je gezond volk mag behouden. Want zelfs een telefoon heb je niet, om hulp te vragen, die je trouwens nauwelijks zou kunnen bereiken. De lichten zijn gebluscht, scheepvaart is er niet. In den uitersten nood steek je een vlag uit overdag, die ze aan de Ketting, en soms ook in Vollenhove door den kijker

kunnen onderscheiden. Of je steekt 's nachts de lamp aan. Dan zouden ze kunnen proberen met een ijsvletje te benaderen. De eerste lichtwachter heeft 't gehad, dat hij juist aan wal was, toen 't ijs onverwachts te kruien begon, en dat is een ware pooltocht geweest van een heelen dag en een nacht, om op zijn plek terug te keeren.

“Voor proviand zorg je natuurlijk. 's Najaars doe je altijd voor tenminste 'n week of zes, zeven voorraad op, van wat je nodig kan hebben 's winters. En om te bevallen, gaat de vrouw tijdig naar wal... Want verbeeld je, dat 't ijs kwam, stormweer opzette, of windstilte, op 't ogenblik dat de dokter moest komen overzeilen....”

.... Zie je, en dan moet je er eigenlijk eerst een poos in je dooje eentje hebben gewoond, dat je 't buldern van de zee tegen die borstwering op, zoo door je lichten slaap hoort vermanen. Dat je 's morgens wakker wordt en je zit gevangen achter de ijsbergen, die 't binnen overal donker maken.... En de dam, je verbinding met den vastewal, is onbegaanbaar. Zoo 'n ijsbeer alléén, dagen en nachten, – zie je, dat de verlatenheid je ferm te pakken neemt. En je begint te prakkezeeren. Pas als je 't merkt aan 't rommelen van je maag, kook je weer n's je potje, – slok je 't eten gulzig je strot door, pan tusschen je knieën. En je begint je eigen zoowat te verslonzen. Je scheert je niet meer, je borstelt je kleeren niet af, je kooi schudt je 's morgens niet meer op. Ja, bijna zou je 't bidden hebben vergeten, 't lezen in de Schrift, als God's toorn in de branding, in 't bulken van den storm – in schrik op schrik van 't bliksemlicht door je ruitjes je niet telkens vermaande....

Maar nou is de winter geleden, en 't wordt alweer 'n beetje vroeger licht Als je even buiten komt voel je 't zonnetje lekker over je rug, dat je ook zelf weer

begint te ontdooien. De eerste vogels trekken over je heen 't land in, – de hemel wordt blauw, de zee slecht wat af, ligt vrindelijk te glimmen... Nou of nooit! zei van Spijk!– Den winter door was je vertier met je kijker te turen naar 't eiland, naar Schokkeland, waar ze dan toch was, hè de lieve meid. En je wist, door vaders kijker keek ze óók, al kon je mekaar dan natuurlijk niet zien. 'Een enkelen keer, dat wind en tij je van dienst was en 'n makker wou dan wel 's komen voor vervang... nou dan je bolletje leeg gehoosd, de zeiltjes er bij en van wiek. Soms stond 't water je in je zakken, wist je niet meer of je ooren altemet³ van je kop gewaaid waren, voer je meer onder dan boven de knobbels door, – maar hard ging 't, in één zucht. En je poedelde je af... Jongens: daar stond ze uit te kijken, daar zwaaide ze, daar koerste je pardoes op de vuurtjes van haar ogen aan, en, rappe zeemeid

*Bakenmeester
Kombrink (Foto Ph.
Trooster, Zwolle)*

Kasper Kombrink links, met de burgemeestersfamilie van Genemuiden voor zijn Bol in de haven van Emmeloord. (Foto uit 1930 van A. Tukker-Kombrink, Putten)

als ze was, had ze 't touwtje al, joemp! opgevangen, maakte 't vast.... vóór je zelf nog aan wal was gesprongen. – Nou, en dan kon 't soms zijn, dat 't ijs op je oliegoed lag, – maar de warmte kwam van binnen uit, sloeg je heet naar je kop. En zoo zorgelijk als ze dan was, zoo van naar alles te vragen, – hoe je 't gehad had, en of 't in de woning toch wel netjes aan kant was, en gezellig en warm om je heen. – Nou, alles kits, hè! Altijd alles kits... en de eenige, die er nou nog maar aan ontbrak, hè!

Zoals je mekaar dan an kon kijken. En je had al dien tijd van tevoren in gedachten met mekaar gepraat en 't willen onthouden.... en dat je nou niks meer te zeggen wist niks meer, omdat 't zóó al goed was, héélemaal goed... Maar 't tij, hè – dat stoort zich niet aan jou of aan mij – dat laat zich niet verbidden door de jentigste⁴ Schokkelander meid, al waren er toen ook maar drie in 't gros op 't heele eiland. Nou – enne... dan laat je die zee

4) Jentig bn., bw. Ook jent (ZWN) = flink, kwiek, dapper.

daar weer tusschen. En dan ben je weer zo 'n beetje bibberig, en dan loop je te zoeken, kom je 's nachts telkens je bed uit om te kijken of je lampen knap branden: begeef je je weer 's op 't erf, en als 'n malloot staar je dat donkere in, is 't of je wat afluisteren wil van de deining, die immers ook langs haar heen is gespoeld. – Maar 't is: duister, 't is waaien, 't is 't geplas van de golven, die, op je af, hitsiger worden, en tegen je sissen, tegen je bulderen. 't Is allemaal leeg van haar, en zoo kil dat je maar weer te kooi kruipt en je kuiltje niet kan vinden, en leit te woelen, en te denken....

Nou of nooit! 't Wordt lente, en dan de zomer... en geen fijnere badplaats dan Kraggenburg. Dan... ga je d'r eindelijk, eindelijk halen. Zie je.... en nou is de wereld overal te groot, behalve in jouw woning met 't erfje achter die zware borstwering in zee. Daar ben je samen alléén, dag en nacht.... En 't is of je mekaar hebt geroofd, en mekaar daar heen hebt gesleept, gierig voor de mensen, zie je – want dat is geluk. En als dan de winter weer komt, dan

ben je er blij om, dat de nachten zóó lang zijn. En hoe harder dat beukt en bulkt om je heen, van brekers en storm, des te veiliger lig je in mekaars armen. – En de zeelucht, en 't aas van volop versche visch, van bout als je 't geweer dan maar weer 's over je rug hebt gegooid.... en de zon, die zoo roosteren kan dat je mekaar aanziet voor Mulatten.... nou ieder jaar weeraan nam 't zielental toe op Kraggenburg. En allemaal waren zo hartelijk wellekom, als 'n zegen te meer.

Visch genoeg in zee, – bout genoeg in de biezen – en eer 't zoo ver was, 't weligste zog – dat die jongens en meiden groeiden en tierden... Want waar zijn kinderen beter dan op Kraggenburg, midden in zee! En dat joempte zomers te water, en zwom als zeehonden, – dat lag op de borstwering te bakken, – dat hapte wind, de zuiverste zeelucht, en altijd honger, en schransen, schransen! Ze gingen mee in 't bollet je, in de jol; 't werden je scherpste visscherlui, zoo die jongens en meiden van vier, vijf jaar. En nooit van ziekte of kwalen: bol, rooie kleuren, klare oogen – sterk jong volkje, en zoo rap, dat moeder d'r hart er soms van vasthield...

Maar zie je – dat was opgroeien met de honden uit 't nest, met de lammertjes, en da's goed. Al wat natuurlijk is, enkel natuur, zoo maar voorttieren uit de natuur, en in de natuur, da's puur, da's kracht, da's gezondheid, da's enkel gehoorigheid aan God, den Schepper, en voor de rest geen nieuws. Toch kon je 't als vader en moeder daarbij niet laten. Want dan zouden 't 'n soortement van robben worden, van zeediertje... o, en 'k zou dat best maggen. Heeft 'n mensch, behalve dan het Eene, boeken noodig, en pen en inkt en van allerlei geleerdheid om gelukkig te wezen? – Kracht gezondheid, weet van zee en weer en wind, van te zeilen, van te

visschen, te jagen, van wat te planten, van netten te breien en strikken te maken – en daarbij goeie menschen te wezen, onverdorven, zooals de zon is. En de wind en de golven; zooals de vogels zijn en de visschen, – maar dan met je menschelijke geweten en je menschelijke verstand is dat eigenlijk niet genoeg! Waren we niet allemaal gelukkig op Kraggenburg – en heeft 't ons niet allemaal hartzeer gekost, toen we er eindelijk af moesten, om de jongens naar school toe te doen? En nou wonen we hier toch aan den landkant van denzelfden dam. Nog altijd weggescholen met ons groote gezin, nou tusschen de olmen. En we hebben een erg beste woning. En we kijken uit over de Meentewei met de koeien en paarden en over 't hooiland van den Top, wel net zoo onafzienbaar als de zee. En we hebben ons bloementuintje, en onzen kleinen bongerd en ons eigen haventje in 't Zwartewater, waar de kleine vloot in ligt met 't vischgerei. – Maar toch gaat er haast geen dag voorbij of ik maak 't wel zoo, da'k nog 'n half uurtje langer in 't aloude nest [Kraggenburg] mag zijn... Want nou ben 'k bakenmeester, en voor 't werk mag dat wel zijn." – ...

Jannetje Smit, de bruid van Schokland, de vrouw van Kasper Kombrink. Foto A. Tukker-Kombrink, Putten, ca. 1960.

Toen kwam de Genemuider veerman eindelijk over 't Zwolsche diep. 't Wachten, daar op dat steigertje tusschen de biezen, aan den breeden zwier van 't zomersche water, en op den overkant 't witte veerhuis – zóó als je voor de vakantie langs onze rivieren je de rust van een oud Hollandsch veerhuis in de lindeboomen droomt – die wacht had mij daar opeens een mensch leeren kennen, een oermensch, een *Robinson Crusoe*, een gelukkigen kerel, een *Geus*, kant en klaar in de schepping van zijn gezin, in zijn pantheistische levensbeschouwing – zoo maar frisch, en blij en stoer onvervaard, midden in onzen bekommerden, bezorgden, verzenuwden tijd. En 't was maar een klein kereltje, stevig in elkaar geschroefd en pezig taai, met om z'n bruin-verwerde, schrandere kopje 'n blonden Adams-baard.

En samen stapten we in de jol, – en vanzelf liep ik mee. En zijn Eva schonk ons cacao-doppenthe, en glunderde maar wat gezellig om in 't nest van al die gezapige kinderen op en om haar heen.⁵ Vader was uitgepraat – meer had hij niet op zijn lever. Tot 'm ineens inviel: “Nu heb ik nog niet eens verteld hoe 'k aan haar gekomen ben.” – En hartelijk lachte hij de vrouw eens tegen.

“Onze familie – van vader op zoon, ben ze allemaal geboren en getogen in de schipperderij. Maar in dien winter van negentien drie, dat we den last hadden van Dedemsvaart op Nieuwenhoorn, kruipen we voor vliegend weer te schuilen onder Schokkeland, en met 'n heele plok andere schippers en d'r vrouwen vriezen we daar allemaal samen in. Dat ontvolkte eiland... nou, je hebt er die drie gezinnen van den waterstaat, en wij, schippersvolk, trokken erop schaatsen heen. En we

5) Kasper Kombrink (26 jr) en Jannetje Smit (20 jr)

De woning van de bakenmeester te Genemuiden (De Ketting). Foto J. Schreur-Kombrink, Meppel)

maakten er erg veel pret. Ik voer er nog als knecht bij me vader, jonggezel. In de lichtwachterswoning zie ik Jaantje, en meteen wisten we allebei: door God's goedheid hebben we elkaar toch gevonden, want Hij had ons voor mekander bestemd.⁶ “Dat wintertje duurde vier weken. Een schippersvrouw had de tering, en de dokter kwam bij 'r, over 't ijs.... Zoodat we ons meteen maar verloofden. Jaan had geen zin om te varen, – 't licht van Kraggenburg kwam onbeheerd; ik krijg 't aan te houden. Ben er kluizenaar voor 'n winter... en haal 'r in m'n bolletje bij me. Nou.... en voor de liefde kan je nergens beter zijn dan onder die lamp in de bedstee, de worsteltent... Zijn 't geen bobbers, onze jongens?
“Als je morgen wat vroeg bent, meneer dan trekt Pollo er ons wel naartoe!”

###

6) Ze trouwden op zaterdag 13 november 1902 in Kampen. Schokkeland was na de ontruiming bij Kampen gevoegd. Casper is de zoon van de Meppeler schipper Willem Kombrink en Geertje Schreur. De kinderen van Kasper en Jannetje: Willem, geb. 24 aug. 1903 te Genemuiden, Jantje, dochter, geb. 22 okt. 1904 stad Vollenhove, Lammert, geb. 11 sept. 1907 op Kraggenburg, Geerhard, geb. 18 juni 1909, Hendrik, geb. 16 aug. 1913 Genemuiden, Harm, geb. 16 okt. 1915, Genemuiden, Geertje, dochter, geb. 24 apr. 1921 Genemuiden.

Begraven opgravingen

Wim Lanphen

Vanaf 1981 was ik betrokken bij de opbouw van GGD Flevoland. Ik raakte in die tijd daardoor sterk geïnteresseerd in de historie van de zorg in het nieuwe Flevoland.

Wim Lanphen is sociaal geneeskundige bij GGD Flevoland, amateur fotograaf en historisch breed geïnteresseerd in Flevoland. Agrarisch erfgoed en dan vooral de hooiberg hebben ook zijn belangstelling.

De huidige organisatievorm van de gezondheidszorg werd al eind jaren dertig van de vorige eeuw via de Noordoostpolder in Nederland als nieuw concept geïntroduceerd door Amsterdammers. In de vorige editie van *De Vriendenkring* heb ik de relatie van de oude eilanden met Amsterdam al even aangestipt.

In 2008 verscheen “Polders als proeftuin, Experimenten met de gezondheidszorg in Flevoland 1940-1984” door Remco van Diepen bij uitgeverij *De Twaalfde Provincie* op initiatief van *Nieuw Land Erfgoedcentrum*. (ISBN 978-90-72380-91-3). Een uitstekend werk dat zich echter vooral beperkt tot de eerstelijns gezondheidszorg.

Ogenschijnlijk zijdelings leidde de Amsterdamse connectie ook mede tot het wetenschappelijk antropologisch onderzoek dat op Schokland werd uitgevoerd. En tot het herbegraven van de stoffelijke resten mei 2005 in de ruïne van het kerkje van Ens. De meeste lezers zal dit nog vers in het geheugen staan. Nergens heb ik zo goed de achtergrond hiervan zien worden toegelicht als in “Polders als proeftuin”. We zouden anno nu de motivatie voor dat onderzoek als dramatisch beschouwen.

Mijn aandacht voor dit onderwerp werd versterkt doordat ik tijdens mijn artsenopleiding zowel college kreeg van de betreffende onderzoeker professor dr. Arie de Froe alsook tijdens de snijpractica in het Anatomisch Laboratorium kennis maakte met de verzameling beenderen die verderop in een citaat uit een krantenverslag worden vermeld.

Eugenetica

Als inleiding naar mijn opmerking naar de term dramatisch hierboven wil ik u eerst meenemen naar een oud Nederlands standaardwerk uit de agrarisch culturele sector, in 1908 verschenen bij Waanders in Zwolle: “Het boerenhuis in Nederland en zijn bewoners”, door J.H. Gallée. Het betreft een atlas én een tekstenboek. (*U kunt weer lekker Googlen*). Wat wil het geval? Het boek is door Gallée ingedeeld in meerdere thema's. Het eerste deel handelt over de Hollandse boerderijtypes, dan wordt overgeschakeld naar de volkstypes zoals men die in die tijd indeelde: het Friesch volkstype, etc. Aandacht wordt daarbij onder andere geschonken aan de haarkleur en ogenkleur. Rond Vollenhove is er bijvoorbeeld volgens het boek een sterke vermenging van het Friesch met het brunettype. (pag.81). Urk kent het blonde type.

Op de site van de historicus Dr. Pieter Korver (www.pieterkorver.nl) treft u een link aan op de homepage naar het werk van een Kampense huisarts Herman Polijn Buechner. Deze beschreef in 1861 het uiterlijk van de Schokkers: de man is sterk gebouwd, brede schouders, een eigenaardig breed aangezicht met een helder oog en scherpe gelaatstreken. De vrouw had zachte innemende gelaatstreken en een blanke huid.”

Op <http://dare.uva.nl/document/154377> kunt u meer lezen over antropologen en antropologische onderzoek. Het maakt veel duidelijk over de toenmalige kijk op antropologie.

Terug naar het boek:

Na de volkstypen worden de klederdrachten uitgebreid besproken. In eenzelfde stijl komen daarna de veesoorten aan bot. Dán komt het onderdeel waarvoor ik wat meer uw aandacht wil vragen: Bijlage 2 en 3. Deze gaan over de Noord-Nederlandse tongvallen en (door Professor L. Bolk) een onderdeel “De Bevolking van Nederland in hare Anthropologische samenstelling”. In de bespreking wordt ingegaan op de in Europa levende rassen en hun kenmerken en vooral zoals Bolk het noemde de

“rasconstructie der bevolking van Nederland”.

Uit een grootschalig zelf uitgevoerd onderzoek presenteert Bolk vervolgens zijn verdeling naar “raskenmerken” per provincie en geeft een verklaring die naar regionale indeling rikt. Zo wordt de – in medische kringen bekende – schedelindex prominent besproken. Die verschilt in de diverse regio’s... Ene Dr. Folmer uit het Friese en Groningse wordt geciteerd die eind 19^e eeuw in het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde publiceerde over voornamelijk *dolichocephale* schedels in in die regio aangetroffen grafheuvels. Er zijn regio’s met veel brede en regio’s met veel langwerpige schedels te zien op de door Bolk getekende kaarten. De Urker wordt besproken en ook met foto’s in het bijbehorend fotoboek weergegeven. De Schokker ontbreekt.

Deze aanloop vond ik noodzakelijk om u er van te doordringen dat in die tijden, begin vorige eeuw, het rasdenken, het kunnen beïnvloeden van populatiekenmerken en de antropologische invloed met de kennis van die tijd sterk verspreid waren en wetenschappelijk als belangrijk en waardevol werden gezien. Wikipedia

Kou.

Foto: Wim Lanphen

heeft een mening over de met vorenstaande gerelateerde eugenetica: *De eugenetica of rasverbetering is het wetenschappelijk onderzoek naar het verbeteren van dierenrassen, in het bijzonder van het mensenras. Het woord stamt uit het Grieks “εὖ + γίγνομαι” en betekent “goed baren”. Eugenetica is in strijd met de in de tweede helft van de 20ste eeuw ontwikkelde mensenrechten en anti-discriminatiewetgeving. Aangezien eugenetica in verband wordt gebracht met de Holocaust en het nazistische sterilisatiebeleid is het onderwerp in veel landen een politiek taboe. Tevens rijst altijd de vraag wie er bepaalt wat meer of minder geschikte erfelijke eigenschappen zijn. Een eugeneticus kan vaak omschreven worden als iemand die een voorvechter, aanhanger of onderzoeker van eugenetica is.*

Zo rond de veertiger jaren van de vorige eeuw was de eugenetica in gemitigeerde (afgezwakte) vorm het onderzoek doen naar, en niet verbetering van, het mensenras – een gedachtegoed van wetenschappers ook in Nederland. In “Polders als proeftuin” wordt uitgebreid op deze materie ingegaan als het gaat om het

verklaren van de opgravingen naar de beenderen van overleden Schokkers alsook over de eerste gedachten achter de opzet van een nieuw zorgsysteem. Het blijkt dan dat de toenmalige directeur van de GG&GD van Amsterdam, Tuntler, mid jaren dertig het plan opvatte om moderne theorieën over de organisatie van de zorg te gaan testen en ontwikkelen. Hij vond een chirurg, Wassink, die zich intensief bezig hield met kankerchirurgie al snel aan zijn zijde. Deze was zeer geïnteresseerd in preventie van kanker. Bij hun plannen kwamen zij onder meer in contact met de Amsterdams antropoloog dr. Arie de Froe. Deze was namelijk verbonden aan de Stichting voor het Bevolkingsonderzoek in de drooggelegde Zuiderzeepolders. De gedachten van Tuntler en Wassink gingen uit naar een nieuw systeem van zorg waarbij als basis preventief gericht bevolkingsonderzoek moest plaatsvinden en door de huisarts gecoördineerde zorg van wieg tot graf. Kennis ter onderbouwing van benodigd bevolkingsonderzoek zou onder meer vanuit de antropologie moeten komen. Omgekeerd zou het bevolkingsonderzoek ook de antropologische studie kunnen versterken. De Froe c.s. kregen

*Aardzee, Vogelweg
Zuidelijk Flevoland
Foto: Wim Lanphen*

daardoor ook gelegenheid de gedachten rond het preventief medisch onderzoek te beïnvloeden met, afgezwakte, eugenetische getinte gedachten. Men zag als doel om de gedachten te gaan vormgeven in de proeftuin die de droogkomende Noordoostpolder kon vormen en het geplande bevolkingsonderzoek.

Maar het werd oorlog. Met Duitse verkeerde gedachten over eugenetica. Preventie en antropologie en de Duitse eugenetica dreigden elkaar te gaan ontmoeten.

Het gelukte bezorgde andere betrokkenen bij de nieuwe gedachten rond zorg om deze ideeën tijdens de Tweede Wereldoorlog niet bekend te laten worden aan de Duitsers. Wassink zelf zou al in 1943 verklaren dat het plan wel wat te “nieuwe-orde-achtig” klonk. Diezelfde oorlog voorkwam de implementatie van het bedachte zorgstelsel. Vlak na de oorlog kwam het plan weer naar boven. Daarover een artikel in een volgende editie van *De Vriendenkring*.

Kennis over de inwoners van het gebied was nodig toentertijd in de ogen van de bij de Stichting betrokken antropologen, en dus onderzoek. Dat kan onder meer via grafresten. Dus ging Arie de Froe opgravingen verrichten op Schokland, gelegitimeerd vanuit gezondheids- en antropologisch gezichtspunt... En oogstte kritiek. Op www.schokkervereniging.nl/vanoudesite/defroe.html treft u een schokkend verslag van Bruno Klappe uit 1986. Met een pleidooi voor terugkeer van de opgegraven beenderen.

Deze oproep werd gehoord.

SCHOKLAND – “Tegenwoordige tijd en toekomst zijn zinloos als de sporen van het verleden zijn gewist. Dat zal Schokland bespaard blijven.” Met deze dichterlijke woorden besloot staatssecretaris Cees van Leeuwen van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen woensdag de ceremoniële herbegravenis van de laatste van de zogeheten Schokkerbeenderen in het gerestaureerde Kerkje van Ens op de uiterste zuidpunt van Schokland. De herbegravenis vormde niet alleen het sluitstuk op een omvangrijke restauratie van het zuidelijke deel van het Werelderfgoed, maar beëindigde tevens een antropologische studie naar de oorsprong van de Schokker bevolking. De zeer gave skeletten van 147 Schokkers die vanaf omstreeks 1300 tot 1859 zijn begraven in een kerkje op de zuidpunt van het voormalige Zuiderzee-eiland, werden in 1940 opgegraven door de Amsterdamse wetenschapper dr. Arie de Foe. Naar de mode van die tijd vermoedde De Foe dat de beenderen vanwege het eeuwenlange isolement van Schokland, uniek erfelijk materiaal zouden bevatten, waarmee een link kon worden gelegd naar de oorspronkelijke bewoners van Midden-Nederland en mogelijk de allereerste bewoner van Nederland: de Neanderthaler. Minder bekend en officieel ook nooit bevestigd is de interesse die de Duitse bezetter in de opgraving toonde. Die hoopte de resultaten te kunnen gebruiken bij het eugenetisch onderzoek naar de raszuiverheid van de Arische Mens. De door De Foe veronderstelde verbanden werd nimmer aangetoond; de botten van de Schokkers bleken nauwelijks te verschillen van die van generatiegenoten uit andere delen van het land. Ook de nogal onacademische wijze waarop het onderzoeksmateriaal werd verzameld, droeg daar beslist niet aan bij. Het team van De Foe sorteerde de schedels en knekels niet op herkomst, maar op soort, waardoor niet

Uit krant

De Noordoostpolder
van 8 mei 2003

meer was na te gaan wat nu aan wie toebehoorde. De beenderen eindigden tenslotte in kratten in een magazijn in het Academisch Medisch Centrum in Amsterdam, waar ze gedurende zestig jaar zorgvuldig werden bewaard. Met de toevoeging van Schokland aan de Werelderfgoedlijst van UNESCO in 1995, groeide bij de vereniging van Schokker nazaten de wens om de beenderen van haar voorouders terug te brengen naar hun laatste rustplaats. De restauratie van de ruïne van het Enser kerkje in het kader van het gebiedsgericht project Schokland leende zich daar bij uitstek voor. Tijdens de restauratie zijn nieuwe grafkelders aangebracht. In december vorig jaar zijn daar al 146 skeletten herbegraven.

Formaliteit

Voorafgaand aan de ter aarde bestelling van het 147ste naamloze geraamte werd in de kerk op de Middelbuurt een besloten dienst gehouden voor de 'nabestaanden'. Hoewel die hun voorouders nimmer hebben gekend, lieten veel van hen hun emoties de vrije loop. Wil Klappe uit Eindhoven, die zich met een onvervalst Brabants accent 'een echte Schokker' noemt, kon haar tranen niet bedwingen, vertelde ze nadien. "Het was toch wel een emotionele dienst. Misschien was het de muziek of de preek, in ieder geval kreeg ik het even te kwaad." Klappe is blij dat de beenderen weer te plak zijn. "Ze zijn hier geboren, gestorven en horen hier dus thuis. Het is een naar idee dat ze anders nog ergens in een hoekje van een donkere opslagplaats zouden liggen."

Cornelis Slegt uit Amstelveen vond de dienst 'indrukwekkend'. Tranen bleven evenwel uit. "Het was mijn betovergrootvader, beter bekend als Piet de Bakker van Emmeloord. Maar hoe je het went of keert: ik heb de man nooit gekend. Het is niet meer dan een formaliteit. Maar ik ben blij dat het nu is

afgerond. Dit moest gewoon gebeuren."

Met het Schokkerkoor voorop trokken de nazaten vervolgens naar de Zuidpunt. Daar lieten twee in traditioneel zwart gehulde leden van de begrafeniscommissie de kist met de beenderen in de grafkelder zakken. Binnenkort wordt die afgedekt met een massieve vloer. De enige tastbare herinnering aan de bijzondere geschiedenis van de Schokker beenderen zijn dan een door Cees van Leeuwen onthulde marmeren herdenkingsplaat en een infopaneel.

Volgens de LPF-staatssecretaris, die zichtbaar onder de indruk was van de plechtige gebeurtenis op de Zuidpunt, is de cirkel na meer zestig jaar eindelijk rond. 'De missing link is terecht.' De verdiensten daarvoor schreef hij toe aan de Schokkervereniging, zonder wier onaflatende ijver de herbegraving niet, of althans niet op dat tijdstip zou hebben plaatsgevonden. 'Schokland heeft het aan zijn vrienden te danken, dat de beenderen nu eindelijk kunnen rusten in gewijde grond,' stelde Van Leeuwen vast.

Wie nu dacht dat de Schokker kwestie een op zich staand iets vormt komt echter bedrogen uit. Google maar eens naar www.wonderzoekinformatie.nl/nl/oi/nod/onderzoek/OND1336309/. Het betreft het project Voorouders in de polders? En vergeet dan niet <http://urkerschedels.blogspot.com/2008/07/officieel-verzoek-teruggave-urker.html>. Kijk op deze pagina eens rechtsboven bij blogs en klik op 2010. Verder Googlen heb ik naar dit onderwerp niet gedaan, het ging me eigenlijk om de context waarin de gedachten rijpten rond een nieuw zorgsysteem. Daarover meer een volgende keer.

###

De vonk voor de oprichting van de *Vrienden van Schokland*

Hans Hollestelle

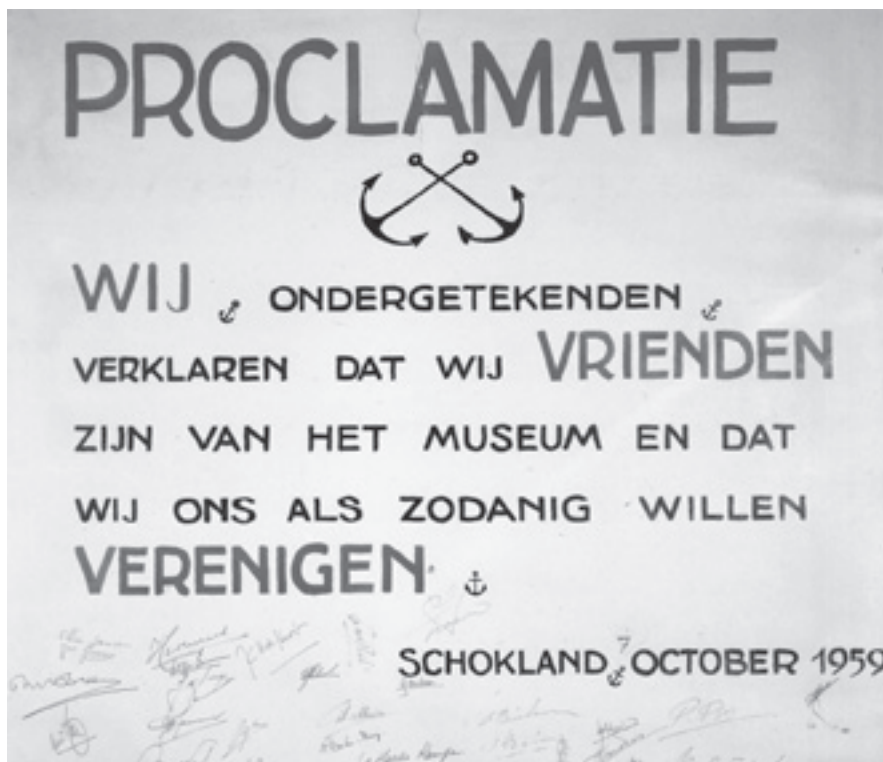
In september 1959 kreeg een aantal aanstaande Theologie-studenten uit Kampen van hun ouderejaars ter ontgroening de opdracht om het museum Schokland naar Kampen over te brengen. Volgens de ouderejaars hoorde museum Schokland in Kampen thuis waar tenslotte ook het grootste deel van de Schokkers was komen wonen na hun ontruiming van Schokland in 1859.

Het was de bedoeling dat de eerstejaars de inboedel uit het Museum Schokland zouden ophalen en overbrengen naar de Cellebroederspoort in Kampen waar de studentenvereniging hun basis had. Gerrit van der Heide was in die jaren al conservator van het museum Schokland en hij woonde met zijn

vrouw in de pastorie van het huidige museumkerkje. Nadat de jonge studenten zich hadden vergewist hoe laat het licht in de slaapkamer van de Van der Heides uitging, sloegen ze hun slag. Het uithangbord dat museum Schokland langs de Schokkerringweg had, werd door de studenten uit de

Hans Hollestelle (1961) groeide op in Marknesse en studeerde scheikunde in Groningen. Hij woont nu in Kampen en werkt op het laboratorium van MBI-beton.

Een latere handgeschilderde kopie van de oorspronkelijke Proclamatie. Het origineel is waarschijnlijk verloren gegaan op de woelige avond van woensdag 7 oktober 1957 op Schokland. De 74 namen die middels een handtekening op het plakkaat zijn gezet, stammen waarschijnlijk van de latere oprichtingsavond.

grond getrokken en meegenomen. Ook een paar oude scheepsankers en netvervaarders werden afgevoerd naar Kampen. Er verscheen in september en oktober 1959 een serie artikelen in de regionale dagbladen over deze zaak. Uiteindelijk werden de studenten door de politie gemaand de spullen terug te brengen naar het museum. De Kamper studenten grepen deze kans aan om veel stof te doen opwaaien. Op 7 oktober 1959 werden de spullen vanuit Ens op een boerenkar geladen en met het muziekkorps van Ens voorop naar museum Schokland teruggebracht. Op Schokland stond een menigte van 250 polderbewoners de studenten op te wachten. Zij wilden voor eens en voor altijd laten merken

dat Schokland van de bewoners van de Noordoostpolder is!

Er was een proclamatie op een groot vel papier geschilderd waarop een tekst de aanwezigen opriep om zich te verenigen als "Vrienden van het museum Schokland".

Op deze papieren poster werd door talloze aanwezigen spontaan hun handtekening gezet.

De Kamper studenten zongen nog luidruchtig hun studentenlied waarna ze terug naar Kampen afdropen.

De vereniging die naar aanleiding van deze avond werd opgericht werd in november 1961 vastgelegd bij de Kamer van Koophandel.

###

Kamper studenten „berooftden” museum Schokland

SCHOKLAND, 1 okt. — In de afgelopen nacht hebben theologische studenten uit Kampen bij het oudheidkundig museum te Schokland opgestelde voorwerpen weggehaald en overgebracht naar de studentenvereniging in de Cellebroederspoort te Kampen. Vermist worden vier dreggen en een steen met ijzeren beugel. Op de plaats waar deze hadden gelegen trof men een bordje aan met de opzienbarende mededeling: „Het museum is overgeplaatst naar de Cellebroederspoort”.

Aangenomen wordt dat „groenen” van het studentenkorps Fides Quaerit Intellectum de daders zijn. In studentenkringen vindt men het, naar wij vernemen, onbillijk dat de vondsten uit het voormalige Zuiderzeegebied in het museum te Schokland zijn ondergebracht, terwijl de laatste Schokker in Kampen is overleden. Kampen moet ook zijn deel hebben van de vondsten, zo redeneerden zij. Intussen doet de oudheidkundige G. D. van der Heide, die de dagelijkse leiding van het museum Schokland heeft, pogingen het „geroofde” terug te krijgen.

Links:
Het Nieuwe Land
d.d. donderdag 1
oktober 1959

Rechts:
Deventer Courant
d.d. 1-10-1959

KAMPER STUDENT OP STROOPTOCHT

KAMPEN. — „Het museum op Schokland hoort in Kampen thuis”, zeggen de studenten van de Theologische Hoogeschool (synodaal) te Kampen. Daarom hebben zij de novieten opdracht gegeven zoveel mogelijk voorwerpen uit het museum naar de studentensociëteit de Cellebroederspoort te Kampen, over te brengen. De operatie werd in de nacht van woensdag op donderdag uitgevoerd door een vijftiental „groenen”. Zij brachten onder andere een aantal enorme ankers mee, die nu onder bewaking van een tweetal studenten-suppooten te bezichtigen zijn in de studentensociëteit. Er is een in gotische letters gecalligrafeerd bordje bijgeplaatst met het opschrift: „Het museum te Schokland is overgeplaatst naar Kampen. Van één tot vijf 's nachts te bezichtigen voor nette mensen”.

De studenten menen hun „grap” te kunnen rechtvaardigen door aan te voeren dat veel Schokkers vroeger naar Kampen trokken om daar hun laatste levensdagen te slijten. Voor de sociëteit is het richtingbord geplaatst dat altijd bij de oprijlaan naar het museum op Schokland stond. Het studentencorps is bereid de geroofde voorwerpen terug te geven als men van de plaatselijke overheid de toezegging krijgt dat „het museum te Schokland principieel bij Kampen hoort”. De nachtelijke overval was overigens goed voorbereid, want de „groenen” waren op de hoogte van het feit dat de bewaker van het museum 's avonds laat naar bed pleegt te gaan. Daarom begonnen zij hun „raid” pas na enen 's nachts.

Met fakkels en fanfaregeschal
**Kamper studenten brengen Schokker
schatten woensdag terug**

**Enser muziekkorps Het Nieuwe Land
verleent royaal medewerking**

ENS — Met evenveel tam-tam als plechtig verloon en met medewerking van het Enser fanfarekorps Het Nieuwe Land zullen woensdagavond de verleden week door novieten van de theologische hogeschool te Kampen „geroofde“ archeologica naar het museum Schokland worden teruggebracht en aan de beheerder van het museum worden overhandigd. Omstreeks zeven uur 's avonds zal zich op het busplein in Ens een stoet opstellen, bestaande uit twee aan een landbouwtrekker gekoppelde platte wagens, die geflankeerd zullen worden door een vijftiental fakkels dragende novieten. Op de wagens zullen behalve de muzikanten van het Enser muziekkorps, oudere studenten plaats nemen rondom de geroofde goederen: twee dregankers, drie werpankers en enige stenen net-verzwaarders.

***Half komisch, half
plechtig***

Hoewel de studenten van de Kamper commissaris van politie opdracht hadden gekregen de goederen reeds vrijdag terug te brengen (ze waren in de nacht van woensdag op donderdag weggehaald) is na overleg met de beheerder van het museum, de heer G. D. v. d. Heide, die vrijdag niet aanwezig kon

zijn, en met toestemming van de politie de overdracht uitgesteld. De studenten hebben zaterdagavond in het dorp Ens op verscheidende plaatsen aanplakbiljetten aangebracht met een oproep tot de polderbewoners om bij de officiële overdracht, die geheel in studentenstijl en dus min of meer komisch-plechtig zal geschieden, aanwezig te willen zijn.

Ten gerieve van de Noordoostpolderbewoners, die misschien minder vertrouwd zijn met de gewoonten van de studenten dan de inwoners van Kampen, nog even het volgende. De novieten die de Schokker schatten verleden week hebben geroofd, zijn nieuwe, pas de vorige maand bij de theologische hogeschool aan de Oudestraat te Kampen ingeschreven studenten, die door hun oudere collega's thans „ontgroend“ worden. De rooftocht naar Schokland moet dus niet worden gezien als een studentengrap zonder meer, aangezien hij paste in het kader van de ontgroening. De novieten hadden van hun oudere collega's de opdracht deze rooftocht te ondernemen, welke opdracht ze verplicht waren uit te voeren, willen ze opgenomen worden in het studentenleven. De novieten zijn te herkennen aan een groene lap op borst en rug, die ze tijdens de ontgroeningstijd verplicht zijn te dragen.

*Het Nieuwe Land
d.d. 5-10-1959*

*Het Nieuwe Land
d.d. ??-10-1959*

**Schokkerschatten
nog steeds
in Kampen**

SCHOKLAND. — De door de studenten uit Kampen bij het museum op Schokland „geroofde“ goederen zijn gisteren nog niet teruggebracht, in tegenstelling tot de oorspronkelijke plannen. Het onder luid fanfaregeschal terugbrengen van de buit is uitgesteld, omdat bleek, dat de beheerder van het museum, de archeoloog G. D. v. d. Heide, gisteren niet bij de „plechtigheid“ aanwezig kon zijn.

Beide partijen trachten nu tot overeenstemming te komen welke dag en welk tijdstip nu gekozen moet worden. Het lijkt erop, dat dit woensdagavond zal worden.

Fragment uit de krant Het Nieuwe Land, twee jaar na dato, als de oprichting van een vereniging in 1961 een feit is.

De oprichting van de vereniging werd op 11 oktober 1961 een feit. Het eerste bestuur van de vereniging bestond uit de volgende personen: M. J. van Asma (Bant), L. F. Beukema (Bant), J. A. Grootenhuis (Emmeloord), mevr. K. C. v. d. Linden-v. d. Linden (Creil), F. Polter (Emmeloord), mevr. T. Togtema-Sikma (Marknesse) en G. Tory (Emmeloord), de heer G. D. v. d. Heide werd adviserend bestuurslid.

„Geen gekanker om een anker” Buit vandaag (met muziek) terug naar Schokland

In optocht door Kampen

KAMPEN, 2 okt. — In de nacht van woensdag op donderdag hebben — zoals we gisteren reeds meldten — novieten van de theologische hogeschool aan de Oudestraat te Kampen een bezoek gebracht aan het museum Schokland in de Noordoostpolder en vandaar o.a. een stel ankers naar de studentensociëteit in de Cellebroederspoort overgebracht. Zij meenden dat het museum in Kampen thuis hoort omdat een groot aantal Schokkers, die een eeuw geleden het eiland moesten ontruimen, naar Kampen verhuisde.

„Breng het museum Schokland over naar Kampen”, luidde de opdracht van de ouderejaarsstudenten aan de novieten, die gisternacht om één uur met een vrachtwagen naar Schokland reden en een paar uur bezig zijn geweest om bij voorbeeld zware ankers, die door drie man nauwelijks te tillen zijn, naar Kampen over te brengen. De studenten wachtten tot de beheerder van het museum, de heer G. D. van der Heiden, naar bed was gegaan en groeven daarna de ankers uit, die buiten lagen. Deze

werden naar Kampen overgebracht.

Ook de richtingaanwijzer met „Museum Schokland” werd meegenomen en op zijn plaats werd een bord gezet, waarop in gothische letters te lezen stond: „Museum Schokland met ingang van heden overgeplaatst naar Kampen. Te bezichtigen van één tot vijf uur voor nette mensen”. Het echte bord stond de volgende ochtend bij de studentensociëteit in Kampen.

De zware ankers en nog een aantal voorwerpen zijn gisternacht via een nauwe wenteltrap door de „groenen” naar de sociëteit gesleept. Studenten bewaakten de poort, want zij vreesden dat getracht zou worden de attributen naar Schokland terug te krijgen. „We zullen ze graag weer meegeven”, zeiden de novieten, maar dan moeten we een bewijs hebben dat het museum Schokland principieel werkelijk in Kampen thuis hoort. We vinden dat Kampen, waar zoveel nakomelingen van Schokkers wonen, daar recht op heeft”.

Donderdagmiddag was er een optocht door Kampen waarin de „geroofde” voorwerpen op een bakfiets werden meegevoerd. Spandoeken (van behangselpapier) met allerlei pakkende opschriften werden megedragen, waarbij opgewekt werd gezongen.

Nader vernemen wij dat de buit vandaag zal worden teruggebracht. Het ligt in de bedoeling met een muziekkorps voorop naar het museum te marcheren om de ankers plechtig aan de directeur van het museum te „overhandigen”.

Tegenover de sociëteit is de richtingaanwijzer van het museum op het trottoir geplaatst ten teken dat de verzameling van Schokland naar Kampen was overgeplaatst.

Honderden NOP-bewoners wachtten gisteravond Kamper studenten op

Schokland was feestelijk verlicht tijdens overdracht van verleden week geroofde goederen

ENS — Achteraf bezien hebben de Kamper studenten met hun verleden week uitgevoerde nachtelijke rooftocht naar Schokland het oudheidkundig museum op het voormalige eiland een enorme dienst bewezen. Dat is dan te danken aan het feit dat de museumbeheerder, de heer G. D. v. d. Heide munt heeft weten te slaan uit de situatie, door gisteravond gebruik te maken van de zeer grote belangstelling voor de plechtige overdracht van de geroofde goederen. Er is gisteravond namelijk op Schokland een vereniging „Vrienden van het museum op Schokland” gesticht, waarvoor zich spontaan een kwart van de naar schatting omstreeks vierhonderd belangstellenden opgaven. Deze spontaneiteit van het publiek vond zonder twijfel haar oorsprong in de zeer feestelijke stemming die er heerste. Het museum en de bijgebouwen stonden in het licht van een aantal schijnwerpers en langs de oprijlaan waren grote vuurpotten geplaatst, die de omgeving in een gezellig en warm licht zetten.

Schokker museum komt niet in Kampen

De Kamper studenten hebben hun plan om de heer Van der Heide te laten verklaren dat het Schokker museum in principe in Kampen thuis hoort, niet uitgevoerd. Nadat ze zich op het Enser busplein hadden opgesteld en naar Schokland waren gemarcheerd werden ze daar ontvangen met een bulderend „Wij zijn niet bang”, gezongen door een groot aantal NOP-bewoners. Opzij van het eiland werden vuurpijlen afgeschoten. Een aantal leden van de rijkspolitie in de NOP was aanwezig alsmede een uitrukwagen van de brandweer. Verscheidene officiële instanties waren vertegenwoordigd. Van de Directie Wieringermeer was onder meer aanwezig de secretaris drs. A. P. de Haan. Van het openbaar Lichaam zagen we de wethouder van onderwijs, de heer B. J. Witpeerd en de heer J. H. Riemersma. Verder waren vertegenwoordigd de VVV-Noordoostpolder en de Culturele Raad. De stoet werd geopend met het vaandel van het studentenkorps Fides Quae sit Intellectum. Verder werden alle reeds verleden week in Kampen meegevoerde spandoeken met leuzen en opschriften meege dragen. Een nieuw, door

twee studenten gedragen spandoek droeg de leuze „Vreedzame coëxistentie tussen Kampen en Schokland”. Een landbouwtrekker trok twee platte wagens, op één waarvan het Enter fanfarekorps Het Nieuwe Land had plaats genomen. Op de andere werden de geroofde, zwaar door novieten bewaakte goederen meegevoerd. De stoet werd begeleid door fakkels dragende novieten.

Geen terechtstelling bij gebrek aan beul

Het moet gezegd worden dat, de grote overmacht van polderbewoners in aanmerking genomen, de studenten met als woordvoerder hun praetor J. A. Koster nog wel over enige moed beschikten. In zijn toespraak, die hij hield nadat gezamenlijk het korpelied was gezongen, bleef hij vasthouden aan zijn standpunt dat het museum in Kampen thuishoorde, al ontkende hij niet dat men in de NOP „enig recht” op de in de Zuiderzeebodem gevonden voorwerpen kon doen gelden. Hij zegde de heer V. d. Heide een oorkonde van de senaat toe en sprak de hoop uit dat „de beheerder in de toekomst kans zou zien 's nachts zijn museum beter te beheren dan tot nu toe het geval is geweest.”

Het was de heer De Haan die de praetor namens de Directie Wieringermeer antwoordde. De heer De Haan sprak er zijn ongerustheid over uit dat er in Nederland studenten rondlopen die zich niet ont. 'en om 's nachts in groot aantal naar een eiland te komen, waar zegge en schrijve één man en één vrouw woont, om daar op schandelijke wijze aan het plunderen te slaan. Hij vond dit „bij de beesten af” en stelde voor de knapen ter plaatse op te sluiten of te laten terechtstellen. Aangezien men op Schokland evenwel, nadat gebleken was dat er rovers in de nabijheid wonen, alle spullen naar binnen heeft gebracht was er geen ruimte voor gevangenen, terwijl men er evenmin beschikt over een scherprechter omdat de beul van Schokland bij de ontruiming van het eiland is verhuisd naar Kampen. Noodgedwongen schónk de Directie daarom de nachtelijke rovers gratie. Na deze woorden kwam er een hoorbare zucht van opluchting uit de gelederen van de novieten.

Oprichting vereniging museumvrienden

Na zijn rede trok de heer De Haan een gordijn weg voor een groot, tegen de buitensmuur van een der gebouwen geplaatst bord, waarop de volgende proclamatie was aangebracht: „Wij ondergetekenden verklaren dat wij vrienden zijn van het museum en dat wij ons al zodanig willen verenigen”. Na de belangstellenden en de studenten te hebben opgewekt hun handtekening op deze proclamatie te willen plaatsen, werden onder het publiek briefjes verspreid, waarop men zich kon opgeven als lid van de vereniging. Tegen de honderd personen, waaronder ook verscheidene studenten, hebben daarvan gebruik gemaakt. De heer Van der Heide deelde mede dat binnenkort een officiële oprichtingsvergadering van de vereniging Vrienden van het Museum zal worden gehouden.

Na afloop van dit „plechtige” gedeelte van de overdracht werd het museum door de studenten en andere belangstellenden bezichtigd. Het studentenkorps had van het in het museum staande bureau een bar gemaakt, waar bier en andere, krachtiger virtualien konden worden betrokken. Tot slot van de gehele affaire speelde het Enser fanfarekorps in het museum het Wilhelmus.

Op het parkeerterrein van het museum, tussen broedende vaten met olie, zong de Kamper deputatie eendrachtig het korpelied. Achter de microfoon de praetor; het voorwerp dat hij in de hand heeft is geen briefje, maar een zaklantaarn. Links de directeur van het museum de heer G. v. d. Heide en geheel links is nog een nootet zichtbaar die met een stok de afzetting handhaaft.

Na de woorden van drs. A. P. de Haan (namens de polderbewoners) werd een proclamatie oetshuld die duidelijk maakte dat er een vereniging „vrienden van het museum” is ontstaan.

